

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.6.50 (a)

VII

MANTVANI

BAPTISTAE

DE PATIENTIA EC,

143

INCUNABULI

L

6

50

Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

VENETIIS

1499

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.6.50 (a)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.6.50 (a)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.6.50 (a)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.6.50 (a)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.6.50 (a)

Clarissimo viro. D. Bernardo Bembo patricio Veneto iurecons
ulko Frater Baptista Mantuanus Larinelita. S. p. D.

6
EXISSIMAE Virginis et martyris Catharinae vita nups Rome dum tu apud Innocentium Ponti. maximu pre p. tua splendida oratoris munus obit res herolico carmine complexus sum Opusculum ut mihi videat prius magis quam elegas: et immaturum potius quam prematurum. Nam mea in te charitas tuis in me bisicijs excitata dum tuo desiderio nimis ardenter satisfacere cupit permissa diuturne lime diligenter et labore corrigendi precipitauit editionem. Sed age placeat celeritate: si non placet eloquio: Quadraginta enim et non amplius diebus opus absoluendum est dum propter estiunum iusticiam negotijs intermissis curam oca canicularia salubriter cum aliquo studio fruge transfigere. Libi igit vir prestatissime liberisque suis libellus iste dicatus est ante tibi debitus quam coditus. muneris tenuitatem poterunt excusare meus ingens animus et curta suppellex: animi tui modestia ac summa liberalitas que ab amico paupere xenia preciosa non expectat: et de hoc hacten. Miror profecto nec parum miror: de hac tali ac tanta virginine in cuius laudes tota catholica certat ecclia nullam ab Eusebio Lesariensi episcopo cum de illis temporibus agit fieri mentionem. Crediderim id accidisse diabolo. percurante et tanti viri cogitationes aliorum flectente dum sanctissime christi martyris immortalis glorie titulisque semperternis inuidenter. Sed quod ille sanctitatis inimicus et publicus hostis innocentie fraudulentia sua prohibuit chartis inscribi deus probitatis auctor et assertor sua prudenter voluit fidelium cordibus annotari. Nulla enim virgo post illam incoparabilem virginem que est dei mater et hois haec opinionem sanctitatis antecedit. Nominis eius etymologia depravata est a quodam qui eum librum composuisse dicit cui legenda aurea titulus est. Fuit enim vir ille iudicio meo pius quidem sed nequamque satis litteratus: pius inquam quod diuina consenserit. illitteratus vero quoniam grecis vocabulis latinam: latinis grecorum hebraicis mixta: nulli veraque: omnibus confusus: obliquus: contortus: fallax: dederit interpretationem. Atque ita sanctorum nostra dum illustrare putat sua delusiones vel ignorantia vel impudenter temeritate reddidit obscuriora: et nisi putaret peccasse per imperitiam putari posset de ipietate commendandus: ut poteque sacrosancta christi religionem recte interpretationis inuersione vero

a j

Catherina

luerit cauillari: et nominū perturbatione sanctis illudere. fanatico et somnianti similia mōstrosa verboꝝ deliramenta cōfinxit: que neqꝫ ipse q̄ si p̄ labyrinthū tenebrose sive ignoratiie circuacius nenia illas balbutie bat: intellectus adeo delirus adeo incōpos sui et nesciret etiā et nesciret que diceret. Qd̄ si fortasse cuiq; plus equo videbor exercitū p̄tor mihi veniā nō negari si mereor: nā cū sc̄id ero hinc factū esse vi sc̄oy vite cōtēptui pateat: vt sine risu vel stomacho legi nō possint: et eoz gesta summa veneratiōe dignissima scriptoris viuo sic esse deformata atq; debonesta ut ab hoīe latīno quātūuis religioso videant̄ indigna q̄ legant̄: si egre sero: si dāno: si cōqueror: habere me puto indignationis iuste materiā. Debuit ille vir id munus omittere quod ad imperiū nō pertinebat: vel peritos aliqui cōsulere sicut prudētē virū dīcebat. vel p̄i discere q̄ docere: ne dū ordine p̄postero vult esse magister anteq; discipulus nauci hoīis nomē incurreret. Sz fortasse putās errore intelligētie pie volūtatis vmbrae p̄tertu fac̄ est i vtrōq; re²; et intellectu atq; volūtate deficiēs sibi ignominia: sc̄is iniuriā: fidei iacturā: simplicib; ignoratiā: doctis nauseā parturiuit. Nō igis Catherina vniuersorū rūna sicut ille fabulat² ē interptat̄: sed vel a catharos quod ē pur²: vel a catharizo purifico: vel a catareo defluo: vel a cata et ryax qd̄ est riuis vox illa deflectit. legim² enī apud Pli. hippone aphrice oppidū cuius epatū tenuit Augustin² a grecis catarytū appellari q̄ riuis et aq; eēt irrigua. Quodus horū dixeris recte dixeris. Uera enī sp̄ cū agnoscuntur in oīb; amplectēda: at in huiusmodi noīb; cū veritas latet ad veri similia q̄ lingue alicui² pericūlā sapiāt ab iterpte cōfugiēdū ē cauēdūq; ne isti² exēplo velut egri sōnia vane figātur sp̄es: vt nec pes nec caput vni reddat forme. Sz iā sat̄ de h̄ supq; dictū. Et ut totā Parthenicē p̄usq; plegas vno sūmatim legas intuitu breue subiicias argumētū.

ARSU MEN TU M.

Catherina

Catherina virgo egyptia: Alexādrie nata: Losto patre: q̄ fuit ex lagidarū familia: sub Maximino orientis p̄fecto: v̄l sub Maxētio Maximiani filio passa. nā de auctore passiōis ambigit: sz oia fere exemplaria q̄ legūntur i ecclīs Maxētiū h̄nt: supatis et ad fidē cōuersis qnq;ginta disertissimis oratorib; cām xp̄i turata ē: diu squallore carceris afficta: lōḡ i iedia macerata: durissime cesa: iādē post exoris regie et Dorphyrī ducētōq; militū ḥuersionē ḥract̄ rotaz machinis decollata lac fudit p̄ sanguine: corp̄ ei² i Sīnā mōte arabie deportata ab agel.

FRATRIS Bap. Mant. Carmelitæ theologi ad
magnificū. D. Bernardū Bēbū patrīciū Venetū &
iurecōsultū peritissimū secūda Parthenice icipit.

Ostidis aggressi pugnā tormēta; rotasq;
Atq; triūphato uictoria bella tyranno:
Detegimus fraudes; & numia falsa deoq;
Sancta faue uirgo tenuem cui carminis orfum
Pangimus & uento uenias ad uela secundo.
Veridicos cantus non ex helicone uetusto
Porrigē; sed christi sacris de fontibus haustos.
Da mihi non hederæ non lauri uinmine textam
Sed qualem tu diua geris de fronde coronam
Arboris æoæ: medio quam legimus horto
Spargere foelicem ramis uitalibus umbrasq;
Et paradisiaco nobis aspiret ab orbe
Vera dei soboles æterna potentia patris.
Orbe soporato telius ægyptia noctem
Roriferā induerat; mersusq; sub æquore titan
Hesperio coeli nitidos accenderat ignes:
Et niger attollens humentem scorpius ortum
Stringebat iam rura nouis effoeta pruinis.
Cum iouis imperio uolucres cyllenius alas
Sumpsit; ut ex toto ueteres memphitis in agros
Cogeret orbe deos; qui maiestate relicta

a ii

Iam suā cædebat nostris altaria sacrī:
Inuitaq; iugum Christi ceruice ferentes
Nulla dabant responsa palam; sed coeca malorū
Semina iactabant; tacitoq; in pectora lapsu
Intrantes humana dolos & operta uenena
Gentis ad excidium nostræ inspirare solebant,
Quale per insidias gerit inter ouilia bellum
Nocte lupus facta pedibus scrobe limina subter,
Tunc ferus ausoniis mauors noua gentibus arma
Suadebat; ferrumq; graui uersare tumultu;
Ocia lucanis dum maximianus in hortis
Ducit; & in regem dum res romana reuekti
Cogitat extinctis regni consortibus unum.
Tunc hecates motus furiis Maxentius artes
Vertitur ad magicas: ueterumq; ad sacra deorum
Instaurat delubra: nouus scrutatur aruspex
Extas scelus tentat: quo non crudelius ullum
Legimus. a prima nascentis origine mundi.
Vtuentum grauidas matrum secat ensibus aluos
Immatura trahens stigiis quæ destinet aris,
Pignora funestos docuit proserpina ritus.
Inuida crescentis fidei successibus omnem
Hæresibus sacram legem tritonia pallas
Implicat: & ueris fucat mendacia dictis.
Mixta choris iuuenu. uen? illecebrosa repugnat

Virginibus sacris; moresq; irrideth honestos.
It ueneri Bromius comes: & Si lenus; & ipsæ
Castra mimalloniæ uino redolentia bacchæ.
Atq; dioneos furtim per tecta liquores
Iam sine pampineis thyrsis & lyncibus euan
Mittit; & occultos accendit in hædibus ignes.
Inuoluebat opum studiis saturnia luno
Cordauirum gēmis; fuluiq; numismatis aura:
Merce peregrina; tunicis ardentibus ostro
Sollicitans animos hominum. Priuatus olympos
Phoebus & ignifero curru: pice nigriora tra
Versus in æthiopem; fidibus spoliatus; & arcu:
Daphnæa sine fronde miser per moenia noctu
Ibat: & ablatum uirus pythone perempto
Quod magnus seruabat onyx spargebat in ipsos
Nobilium thalamos; quo corda imbuta malignis
Artibus armabant animos; hinc orta libido
Imperi: & curis rabies accensa superbis
Regnadi cipidos facile in scelus omne trahebat:
Talibus addictos operis Cyllenius urget
Ad moesti iouis ire domos memphitica regna.
Est locus ægypti bisido qua flumine Nilus
Delta facit; Nilus cuius coelestis origo
Regna per æthiopum fugiens orientis ab hortis
Ingreditur pharios septena per hostia fluctus.

a.iii

Non procul est Styx atra palus; ubi condidit Io
Inachis inuentum fratrem Typhonis Osirim,
Aedita non procul est in collibus ora supinis
Pyramidum regio; quarum preciosior orta
Dicitur a Rhodope: cuius prestantia formæ
Tot congeslit opes ut nobilitate sepulchri
Vicerit & reges ipsos. Hic Iupiter olim
Clarus & ignipotens: posito modo fulmine paup
Squallidus & torua demissus lumina fronte
Dæmonas aduectos angusto suscipit antro;
Atq; sub exesa scabri testudine faxi.
Consedere solo. Tunc sic est iupiter orsus.
Numina quæ toto terræ regnasti in orbe
Non satis est nostro quod nos galilæus honore
Exuit in tantas ausus prorumpere fraudes
Non satis est: pueris etiam contemnimus. omnes
Nos impune premunt; in nos conuicia iactant
Caupones: mimiq; leues; scurræq; loquaces.
Fasidicosq; uocant. Ergo hæc indigna feremus:
Nec totiens læsi semel ulciscemur: inertes
Sic sumus ut uiuos nos non intelligat hostis:
Nos periisse putant; deffunctaq; numina uita
Vulgus ait. Tempus ueniet cum turbine tante
Christigenas asia regnis libyæq; fugatos
Inuoluam. properate dies. uelociter anni.

Cutrite. Ferte cito Machometia tempora cursu.
Interea mentes aliis solabimur ægras
Suppliciis. Vna nostrahs in uirgine uires
Experiamur. erit nostri reuerentia forsan
Maior ab exemplo tali. Catharina superbo
Nostra supercilio damnat simulachra: deosq;
Impia subsannat. uultuq; elata superbo
Non uenerem non lunonem non Pallada nō me
Tanta est impietas minimo dignatur honore.
Iupiter hæc. magno socii fremuere tumultu:
Exiliunt iræ: furiarum incendia surgunt.
Et furor ignitis oculis & fronte minaci
Excandescit; uti rapidis cum ferrea flammis
Lamina cyclopum excoquitur flagrante camino.
Iupiter ut uidit grauibus commota querelis
Numina sic iterum sumptis sermonibus inquit.
O Soboles iucunda mihi plutonia coniunx
Persephone quando miseri te cura parentis
Sollicitat cita tartareas descende sub umbras.
Plutonemq; roges unam mihi mittat herinnem:
Tisiphonem: aut Alesto: diramue Megeram.
Ipete nata uirum: grauibusq; obnitere uerbis.
Scis quibus ille modis possit quoque ordine fleeti
Sic pater. hæc responsa dedit proserpina patri.
O pater. heu frustra furias in tale uocamus

a ⁱⁱⁱⁱ

herinnem,
Tisiphonem
Alesto
Megeram

Obsequium; poscit furias sibi Tartarus omnes.
Nec satis officio faciunt. uix prima Neronem
Vix Decium fratremq; Titi execrabile sancta
De radice genus colubris & uerbere duro
Corripit. indomitæ pugnat cū manibus umbræ.
Vociferant altum lateq; incendia iactant.
Tantus in igne dolor: tanta impatientia flamae.
Namq; ea gentiles animas in tartara iactans
Non sinit alterna requie mitescere poenam.
Et modo romanis thalamos stratumq; duobus
Regibus imperii qui deposuere labores
In mediis Cocytii undis componit; & altum
Figit humi puteos; quantum marpesia cautes
Ingenti uix mole nouem descenderet annis.
Altera iudeos recutitæq; improba gentis
Semina: quæ postq; loetali uulnere Christum
Abstulit antiqua nequicq; lege superbit.
Curat; & ardentes mergit phlegethonis in undas.
Sæpius Herodes geminos natumq; patrumq;
Cædit; & insertat candens in guttura ferrum
Tertia Christigenas odiis infensa cruentis
In uada preruptæ celso de uertice rupis
Præcipites acherontis agit; uersosq; per amnem
Luctificum trahit hanimato per saxa tridente.
Et iacit in flamas; quæ deffficientia nunq;

Sulfura depascunt, fumoq; inuoluit & igne.
Sed quid opus pater hic furii: ego iussa capeſſā:
Farē, patris non est fas dissimulare dolorem.
Vade ait ardentes quando Maxentius aras
Consulit imperii cupidus sub nocte silenti
Hæc responſa dato, Nilum pete; ſacra deorum
R eſtitue; & tanta tibi pro pietate coronam
Accipe; & insignem fulgenti murice clauum
Sic ait: & natæ pater inclinatus ad ora
Permulgensq; caput dextra dedit oscula fronti
Perſephone mandata facit; coruiq; figuram
Induit; & trannans auras pernicibus alis
Præterit hammonis templum admirabile quōdā
Dum Iouis imperium maiestatemq; colebant
Terrigenæ; a libycis quod nomina traxit harenis.
Iamq; tenet syrtes, facit hic breuis unda uadosuſ
Aequor; & eſt ratibus magnis imperuia Thetys.
Transuolat inarimen æterno ardore coruſcam;
Quæ premit ingentem ſaxoſa mole Tiphoeum.
Iam tenet italiæ littus: lauiniaq; arua.
Intrat ad urbanos ſtrepitūs: celsaq; reſedit
Tarpej ſuper arce iouis, populumq; patresq;
Et tria despiciens forā poſt delubra tonantis
Solis ad exortum Romæ decora alta ſuperbae
O caput o florens terreni gloria mundi

Dixit ut excuso tetigisti uertice coelum
Indigetes oblita tuos geniosq; laresq;
Atq; louem & natos demens ad inania Christi
Tam cito degeneras documēta fidemq; nefandā.
Sic ait: & Petrum quater execrata columnam
Traianī quæ iuncta foro supereminet urbi
Inuolat. & coruus iam desinit esse breuemq;
Se trahit in nebulam: & Maxētia tecta subintrat:
Nox erat, & phoebe gelidis argentea bigis
Collis auentini summo de uertice tollens
Cornua lustrabat radiis pallentibus urbem.
Impius ad magicas rediit Maxentius artes:
Combustiq; affert cineres infantis ad aram.
Consulit exta; uocat manes: & numina læthes,
Nacta uias faciles & idonea tempora fraudi
Persephone commenta sagax insibilat aura
Pertenui fibrasq; mouens felicia signa
Fingit: & inuoluit regis caput igne corusco
Subridens: alaci saliunt precordia plausu
Principis. & totam trahit inter gaudia noctem.
Iam parat ire uiam pelago: iam concipit omnem
Trinacriaz; crætaeq; domos: cyprumq; Rhodūq;
Qua zephiris impulsus eat: qua classe latina
Vectus alexandri monstratam annauiget urbem.
Egragios prima comites de pube quiritum

Deligit; & fulget tyriis aurata iuuentus
Vestibus; æois rutilant segmenta lapillis;
Et uagina sinu gladios hiacynthina pulchro
Claudit; & argentum capulis effulget eburnis;
Septima consurgens roseis aurora capillis
Oceanî pluchrum caput extollebat ab undis.
Cum iam compositis ratibus uentoq; secundo
Littore ab austrio soluens pelusia tendit
Hostia; & illustres pompeï funere campos.
Persephone uolat ante: fretum spumatisbus undis
Liberat; & placido facilem facit æquore cursum;
Non scythicus boreas illis non aphricus Auster
Non oriens Eurus potuit spirare diebus.
Vix sua sub leni crispabat tergora pontus
Aplaudes zephyro; & sceleris accommodat æquō
Optimus interea mentis deus auctor honestæ
Atq; pudiciciae custos ne regia uirgo
Circumuenta dolis subito labatur ab alto
Præmonet; & celeri traddit mandata ministro
Ille per immensos coeli glacialis ab ortu
Labitur anfractus; penetransq; per aurea tauri
Cornua pleiadum flamas restringit; & ipsos
Præterit Errones septem. triuiaq; sub orbe
Accipit exiles raris ex ignibus artus.
Regia progenies cultu redimita pudico

Inter socratis & quos academia quondam
Stoaq; cæcropiis libros de fontibus hausit
Clausum latet modico pictæ testudinis antro.
Atq; uoluminibus legum stipata duarum
Abstrusos animo sensus uoluebat; & arcis
Ingenii uegetas acies figebat in omne
Quod tenebris enigma latet mysteria miris
Inuelata modis uisu penetrabat acuto.
Quicquid ad ornatum fidei exemplaria sanctæ
Græca fuerunt animo uigili condebat; & omnem
Assidui frugem studii quasi fertilis agri
Primitias quasi collectum de sordibus aurum
Et quasi fulgentes gangis de puluere gemmas
Rasaq; panchei duro de cortice thura
Roboris & pinguem torto de caudice myrrham
Ad Christi delubra ferens Cape summe deorum
Munera dicebat: primæ cape dona iuuentæ
Quæ tibi per steriles apis hæc tua colligit agros
Primus Abel pingui coluit tua numina sacro:
Melchisedech panum calathos & cymbia bacchi
Obtulit. Habraamus dulcem sua gaudia natum.
At nos syncæræ tibi uirginitatis honores
Collectosq; pia de sedulitate legendi
Offerimus flores: nostra hæc tibi munera sunt.
Regia dum tales uoluit sub pectore curas

Et fugiens animo terras coelestia virgo
Cogitat ecce nouæ lucis micat igneus ardor
Atq; reperculo paries splendore coruscatur.
Auratæ mīcuere trabes; mīcuere columnæ:
Et subitis uisum flammis ardere lacunar.
Nuncius emisso nitidis e nubibus ore
Regia progenies dixit: quia concipis alto
Corde deum concessa tibi consortia diuum.
Pone metum: secura meas intellige uoces.
Ang' 6.8 Ille ego qui matræ sanctas orator ad aures
Ante fui tibi de summo modo mittor olympos
Nam tibi post illam primi debentur honores
Inter uirgineas acies albentia castra;
Scis ueteres odio lucis studioq; malignæ:
Mentis & imperii uanæq; libidine laudis
Dissentire deos christo: & molimine magno
In mores certare bonos: nec posse nitorem
Ferre pudiciciæ; Clymenes corruptor apollo
Pressit aristæi matrem. nymphamq; Dionem.
Iupiter europam. Danaen. Asopida. Lædam.
Atq; Lycaonidem. Maiam Bacchiq; parentem.
Falcifer oceani natam. Minoïda Bacchus.
Persephonem Pluto rapuit. simo entis ad amnem
Congreditur Venus Anchisæ. ihetidosq; cubile
Pelleus incestat; rector neptunus aquarum

Mariæ

Phorcida. Dedalidem frau dis furumq; magister
Mercurius. Venerem Mauors. & Pallada frater
Polluit: Endimyon uultu. Pan uelere lunam.
Iasius Cererem. Nulla est sine labe deorum
Progenies. nisi forte suum quæ plangit Osirim
Inachis arguto pellex iunonia sisiro.
Et tibi uirginitas istis odiosa parauit
Insidias. in te longinqua a Thibridis urbe
Et coniurata descendunt proelia Memphi.
Nulla sub indigno uirtus est principe tuta.
Nulla sub incesto castis est gloria rege.
Nam uiciis probitas semper contraria pacem
Nescit: & hostiles dextra leuaq; cateruas
Sustinet. illatosq; parat se semper ad ictus.
In uirtute labor. sed in ipso certa labore
Dona fit ex operis merces. æterna resurgit
De sudore quies: & de moerore uoluptas.
Non habet ex omni numero plebisq; patrumq;
Victricem nisi qui potuit certare coronam.
Et multis certare datum; sed uincere paucis:
Atq; coronari & celebres uectare triumphos.
Quare age surgentes audaci naue procellas
Rumpe. per aduersos aperi tua carba a fluctus.
Nec flantes horresce notos nec murmura ponas.
Iato te crede mari; proramq; patentes

Ad coeli conuerte uias reget ipse per undas
Temonem uelumq; deus: puppemq; tenebit:
Nec sinet in scopulos fragilem tranare carinam;
Semper olympiaca terram speculatur ab arce.
Et quoscunq; operi uidit se accingere sancto
Numine presenti deus adiuuat. odit inertes:
Pugnam inuade; deo nihil aspirante timendum,
Nuncius hæc. humili facunda uirginis ore
Sic responsa dedit. Vobis ego numina grates
Non si uel totidem linguis quot dicitur Argus
Luminibus uidisse loquar: persoluere possim;
Omnia uos homini uitamq; alimentaq; uitæ
Vos datis; & coeli uos inspiratis amorem.
Blandiciisq; rudes ad contemplanda leuatis
Astra animos: & opes uestras monstratis in ipsis
Ignibus & coeli ornatu mundiq; decore
Perpetuo; nostræ ne forte libidine mentes
Se lutea immergant nequeantq; attollere fronte
Ad coeleste bonum: nostræ uos cura salutis
Sollicitat; nec nostra diu durare potestis
Damna pati; ueniamq; datis peccantibus ultro.
Me prope lactentem charisq; parentibus orbam
Ante puellaris q; uos agnosceret ætas
Cum neq; fabar adhuc uos suscepisti alendam;
Propterea nunq; diuis ego thura piandis

Villa dedi: nunquia sumantia uidimus exta.
Sola dei mihi cura satis: mea tempore ab illo
Virginitas addicta deo: uotisque uocata
Palma triumphalis pugnat: qua sanguine fuso
Testificata thronum christi super astra uehirem;
Misericordia choris superum: sedemque beatam
Aetherea sortita domo regna illa uiderem
Aeternis congesta bonis: uisuque tuerer
Perspicuo quod certa fides sed nubila monstrat.
Est amor iste furor. quo tempore saucia longo
Nectar & ambrosiam sitio: tantusque medulis
Ardor inest: tantus coeli calor ossibus hæsit
Ut mors nulla queat mihi formidanda uideri
Sed iucunda magis. Cur non quæ pertulit Agnes
Ipsa feram: cur non Agathes imitabile fatum:
Lucia cuius erat neque mens neque fortior ætas
Vicit: & istarum foelix trinacria palmas
Vidit. Anastasiæ tellus romana triumphis
Gaudet: ad istarum laudes & præmia curro.
Tu modo qui coelo frueris diuine minister,
Hæc offer mea uota deo: si fauerit omne
Dulce mihi certamen erit pugnamque diemque
Arbitrio legat ipse suo. sic facta nitentes
Vertit humi assurgens oculos. Se nuncius albam
Colligit in nubem. sparsisque per atria succis

Ambrosia dulci repetiuit sidera cantu.
Iam uada Carpathiæ sulcans Maxentius undæ
Littus Alexandri & phariam proculaspicit arcem
Atq; ait o magni salue pars tertia mundi
Aphrica romanam fausto precor omne classe
Aspice: & auspiciis diuum mea uora tuorum
Prospera sint; saluete dei saluete poenates
Indigenæ; quos religio longæua parentum
Excoluit. sacros uenio latus honores.
Sancta sequor mandata louis; ritusq; reporto
Diuinos ad templa deum. dum talia fatur
Praeuolat ad portum remis uentoq; secundo
Cymba leuis uolucrem cursu quæ uinceret eurū
Summaq; uix recto fugiens mouet æquoralapsu
Fama per egyptum pretentaq; littora ponto
Nunciat aduenisse rates ex urbe latina;
Adiectumq; freto romani regis alumnum;
Cuncta magistratus lucem posuere per illam
Publica: pellei priuata negocia ciues.
Festa dies agitur nitidis urbana iuentus
Vestibus & multo testantur gaudia cultu:
Turba coit; pictis oneratur puppis æquor.
Murice uela rubent; radiant aplustriaocco.
Ducitur elato gradiens Maxentius ore
Splendidus & gemmis & multo lucidus auro

b i

Ausonii libyciq; simul glomerantur utrinq;
Sistra sonant, altis lucent in turribus ignes.
Moenia fronde uirent: & odoro gramine portæ.
Altera lux ortum casii de uertice summo
Extulerat solem cum rex iam squallida multo
Templa situ iubet ornari: ueteresq; per aras
Pūpureos spargi flores: & rite parati
Danda Ecatumbæ quoꝝ sunt animalia sacro.
Christigenæ soliti crudis præda esse tyrannis
Contremuere metu: & multi petiere Syenem
Thæbæosq; lares: & Cyrenacia regna
Aethiopumq; domos & littora gentis Erembæ.
Sicut ubi mites aquilam uidere columbae
Nare per aereos tractus: nec pinguis rura
Nec placidæ retinent æpulæ, timor omnia uincit.
Pars latet umbroso saltu: pars alta uolatu
Tecta petit: pars montanis caua saxa latebris:
Et pennis percusa sonat perniciibus aura.
Tunc est coepita colî regio deserta; solumq;
Solibus exustum assiduis: & rura uenenis
Inclyta & arentes terræ sitientis harenæ.
Soliuagus uastam petiit tum paulus eremum
Hyspidus & fulue tectus uelamine palmæ.
Cuīus ad ignotas ueniens Antonius ædes
Incidit in satyros, mox flebile corpus amici

Condidit; & siccis uitam traduxit in aruis
Inter harenicolas colubros & saeva leonū
Semina graminibus uescens & fluminis unda,
Templa coronantur fertis; & funibus actis
Barbaras suspendunt aulea sub apside curua;
Pinguia mittuntur docti per rura ministri
Quæ uicina bibunt pisco si flumina Nili
Atq; papyri feræ dulcem Tritonidis undam;
Et qua se uiridi Mareotis harundine cingit.
Adducant delectaboum qui corpora centum,
Interea cultros paterasq; & thura sacerdos
Expedit & sacras longo locat ordine uestes,
Ante ea neglectus meliori pascitur Apis
Gramine; & extento iacet ad præsæpiæ uentre,
Iamq; dies solennis adest. mugitibus auræ
Per foræ perq; uias urbis per compita clamant,
Aera crepant: clangore tubæ complentur acuto.
Consequitur uulgi strepitus turbæq; frequentis
Murmur; & inflato resonat caua tibia buxo.
Clarus ad illustres graditur Maxentius aras:
Et circum pellea micat romanq; pubes.
Angelicas alto uoces sub corde uolutans
Costis adesse uidet speratae tempora pugnæ.
Et q̄q; immota maneat sententia mente
Atq; adamantaq; uincis frenata libido

b ii

Inuita ratione scelus non audiat ullum
Ora tamen meditans duri furibunda tyranni
Atq; graues poenas horret; ceus saxea moles
Pulsa freto & circum salientibus æquoris undis
Vapulat atq; tremit; sed non uestigia mutat;
Dumq; animus tanto curarum impellitur æstu
Non procul ecce duæ uultu incessuq; uerendo
Foemineæ species adsunt: quarum una Cybeli
Persimilis turrita caput stellataq; frontem
Igneus ore color possit qui pana referre.
Perfora peruolitant nebulae: gyroq; uolucres
Aereo ludunt & uersicoloribus alis
Aequora ueter; habet pictasq; p æquora puppes.
Squammiferiq; greges flexis per cærula caudis
Arrectisq; natant pinnis: ludoq; fugaci
Per scopulos & saxa uolant uiridemq; per algas.
Inferius campi herbosæ: curuataq; ripis
Flumina & excelsi nemorosa cacumina montes
Vertice inæquali: pecudes: humanaq; tecta.
Atq; per incultos saltus atq; inuia rura
Auriti lepores & flexis cornibus errant
Dorcades: & timidi dammæ ramosaq; cerui
Cornua tollentes uacuis spaciont in agris.
Hæc rerum natura parens: quæ uirginis ora
Dulcibus amplectens ulnis Quid mergeris iquit

Filia tot curis & sollicitudine tanta:
Cōtemplare meum decus & mea maxima regna:
Sanctaq; de nostris opibus uelut ante solebas
Expulsis animo curis solatia carpe.
Terra:fretum:nubes:flammæ:uersatile coelum:
Cuncta meis subsunt regnis:ego cūcta guberno:
Ellige de tantis aliquid quod mulceat ægram.
Quid tuus hic moeror sibi uult:quid dulcia miris
Pallent ora modis,& quo tua forma recclit:
Pone deum cura.diui sua sidera seruent:
Ambrosia uiuant:& delectentur olympos:
Terra subest homini;terrena negocia tracta:
Nec fines frustra humanos excedere tenta.
Tune potes uolucrum per iter trānare: sub ūdis
Degere:& obscuris inter delphines in antris
Sirenes ubi sunt & inertia corpora phocæ:
Ut tibi per spellæa maris per lustra ferarum
Sic quoq; per coelos inter consortia diuum
Leginus æternis uita hospitiumq; negatur.
Nec fas est homini coelum sperare.deorum
Regna cupis:sedemq; tibi promittis olympi
Cum neq; brutorum latebris assuescere possis:
Omnia limitibus certis ego sola direm:
Quos trasire nefas.ea uota superflua pone.
Sit tibi cura decor:tua sit tibi cura uenustas

b iii

Ingenio condita meo dum singere tento
Calliopes oculos: & uirginis ora Medusæ:
Vtere deliciis: & ne contemne iuuentam.
Nec te finge deam. sed te mortalibus æqua.
Sic natura parens tristem solata puellam.
Altera quæ tales paulum contata loquelas
Hauserat & uafro gressum suspenderat astu.
Affuit: Aurati crines; frons lactea; fulgent
Lucifero similes oculi. rubicunda colorat
Lactentes aurora genas; per eburnea cola
Cæsaries emissâ fluit. toga cætera uestit
Aurea quæ tracto uerrebant syrmate campum;
Coelestis nitet ore decòr. sparguntur odores
Ambrosii. crediq; nequit mortalis in illa
Spíritus; aut numen uel non sine numine imago.
Textus inauratae chlamydi descensus ab astris
Prolis olympiacæ: stygios ingressus ad amnes.
Igneâ elinguarum species: qua spiritus ingens
Intonuit super ora uirum. montisq; relisto
Vertice sidereum christus remeabat in arcem
Victor & euulsæ coeco plutoñis ab antro
Patrum animæ niueis induitæ nubibus ibant
Aera per liquidum terram predatus & Orchum
R ex superum tali repetebat regna triumpho
Gratia nomen habet; cuius prestantia formæ

Naturæ extemplo uisa obscurare decorem
Non aliter q̄ sol maiori sidera luce
Vmbrat: & exoriens alios exterminat ignes
Hæc igitur sic orsa loqui. Quid uirginis altum
Deiicis in terras animum natura superbo
Cœca superciliorum rerum te insana parentem
Dicis. & ignoras a quo tua uenit origo.
Nec nosti genus ipsa tuum; tua signa sequuta
Nicomachi proles stellis erymanthidos ursæ
Nauigat ammissis: & naufraga saepius arctas
Flante procello borea symplegadas intrat.
Namq; aliud uitæ genus immortalis olympos
Noluit esse homini. sed nec te credidit ortam
Nec me uidit inops lucis; mutabile corpus
Contemplata deum sicco pertransiit ore.
Auspiciis hanc usq; tuis peruenit ad oram;
Hic sua sopito detraxit carbasa uento.
Dic ubi si nosti comites: primæuaq; christi;
Castra triumphalesq; uiri: qui sanguine claras;
Emiseræ animas: & qui uicere tyrannos.
Subiecere deo populos. tibi sola reliqui
Corpora & immūdos cineres & tabida membra.
Ipsa coronatas coelesti lumine mentes
In sublime tuli: Quare iam desine nugis
Talibus illustres animos inuoluere cæca

b iiii

Nube tuæ noctis. ueris ita fata recessit
Passibus: at plutei lato natura sub orbe
Vírginis in thalamo fertur liquisse pauorem.
Cuius ut agnouit fraudes abscondit amorem
Gratia discedens eius qui frangeret omne
Virus: & auxilio coeptis ingentibus esset.
Protulit ora pauor gelidae sub imagine mortis
Pallidus: & curuo contractus pectora dorso
Coecus. & elinguis. trepidus. uix ossibus hærens.
Dentibus exertis trunca deformia nare
Ora gerens: & crure labans; & frigore torpens.
Cuius ut horrificam effigiem stygiumq; colore;
Et testudineos uirgo perterrita gressus
Vidit ab aspectu monstri conuersa recondit
Lumina; & admoto texit uelamine frontem.
Tum ualidis ardens animis alacriq; iuuenta
Strenuus & grato pretendens ore pudorem
Virgineum pictasq; ferens in pectore flamas
In medium prorupit amor; cornumq; repertam
Corripit: & monstri repetito uerbere terga
Pulsat; & iniectis agit extra limina plantis
Vociferans: & fuste petens caput ora manusq;.
Non secus ac fertur si uera est fabula quondam
Infernum domuisse canem Tirinthius haros
Calcitat & manibus tensis auertere cornum

Nititur & faciem monstrum defendere ab ictu
Acrius instat amor: tetroq; in puluere uersum
Execrat indignans: limoq; infigit aquoso:
Membraq; coenoso sepelit moribūda sepulchro.

Secundæ Parthenices liber. ii.

Aetior & pulsa uictrix formidine uirgo
I Ocyus ad tēplū famulis parat ire uocatis
Nec mora festinat omnes & sedula nutrix
Iam longæua ligat crines & uirginis ora
Pallida nocturuæ sumoq; afflata lucernæ
Materna pietate lauat: celeresq; ministræ
Sepositas uestes adhibent. tyriumq; ruborem
Induit: argento limbus circundatur albo:
Et caput aurato nitidum uestitur amictu.
Iam delubra subit. lucent ardoribus aræ.
Mugitu caua tecta sonat: strepit undiq; murmur
Plæbis & astantum. Solio Maxentius alto
Gestit: & elato turbam circunspicit ore
Regia progenies medium progressa per agmen
Mox oculos in se populi conuertit: euntem
Mirantur cæduntq; uia: pellæa iuuentus
Nomina romanis eius patriamq; domumq;
Auribus admoti narrant tenuiq; susuro.

Illa mouens gestu pectus faciemq; uenusto
Scandit:& intrepido premit alta sedilia gressu,
Et uicina trucem sic est affata tyrannum.
Metibi Maxenti solitam præferre salutem
Admonuit regalis apex: summusq; paternæ
Maiestatis honor. pietas uiolata repugnat.
Nam colis hæc simulachra deo páritura relicto
Qui tibi solus opes tantas romanaq; patri
Regna dedit: fecitq; maris terræq; potentem.
Nec fuit istius tanti tibi muneris auctor
Iupiter ægiochus creteo pastus in antro
Mortalis quondam uitæ modo lumine functus:
Sed neq; post petri uocem documentaq; pauli
Roma deum nescire potest. sciuerere philippi
Et pater & natus: quos funere sustulit atro
Illa hominum suprema lues grauiore ruina:
Raptus ad interitum Decius. millesimus urbis
Annus erat. Tum Roma suos solenniter ortus
Aegit: & accepto celebrauit festa tonanti.
Tunc fuit imperii Christo sacrata potestas
Et tandem sub iura dei translata: piämq;
Tum primum sortia fidem: tunc pulsa deorum
Vna supersticio romanía limine regis.
Non satis est qd mille Ioui seruuerit annos
Et phlegetontaxis sese subiceerit umbris,

Gens longo romana iugo. tuleritq; superbū
Imperium stygiæ gentis noctisq; profundæ
Nubila. Nunc iterum iuuat ad damnata reuerti
Sacra deum. parere putant prestantius Orcho
Quam superis diuina pudet mandata uereri;
Delectant inferna magis: nunc tartara gaudent;
Nunc furiae exultant: posita nunc Cerberus ira
Motibus alludit caudæ. nunc pectore toto
Dulcia ceruleus carpit solatia Pluto.
At superum corda ægra gemunt; humanaq; dāna
Palida mutato deplorant numina uultu.
Conqueritur mater natum sparsisse cruentem
Innocuum frustra. passum tot uulnera frustra;
Desine Maxenti superos offendere tanta
Impietate: Scelus Rex o romane quod audes
Suppliciis dignum æternis. Isonis orbem;
Tantaleamq; sitim: Ticii tormenta; labores
Sisyphios: ipsi quibus hæc noua sacra litantur
Iam tibi decernunt stygiæ tua numina manes.
Finge tamen non esse scelus dementia saltē
Bistonio ridenda seni. Cur cæde cruentas
Cur tantis delubra boum mugitibus impletas;
Tune deum tali credis placare tumultu?
Tune louem fortasse putas reuocare sepulchro
Cantibus his: Quæ te coepit uecordia nate

Cæsaris ut fieri credas boue numina cæso
Mitia: te miserum falcis oracula ludunt
Carminibus. non hac emitur romana potestas
Relligione pium Christi clementia regem
Hæc ad scptra uocat; mundas qui sancta per aras
Dona ferat. qui reliquias iouis atq; deorum
Conterat: & pulsis noua suscitet orgia bobus.
Quid templi molem hâc magnâ miraris & arcus
A tellure procul tanto se attollere flexu?
Hæc hominū fecere manus: magis aspice mundū
Hoc opus immortale dei. Tua numina gaudent
Bebus: at immensi uerus dominator olympi
Iusticia pietate fide quas iupiter odit.
Dona deum magis ista iuuant. sine cæde litâdū ē.
Sic ait. ille magis uultum q̄ uerba loquentis
Admiratus agi iubet ad regalia tecta
Seruariq; locis intra penetralia clausis.
Mente scelus duplex agitans temerare pudorem
Et uiolare fidem. pacis iam foedere fracto
Bellifruor adest; dant pugnæ classica signum.
Persephone regem stimulis irritat; & actes
Cum uenere accendit circum precordia flammæ
Vritur impaciens coeci Maxentius ignis
Mens fugit a sacris: & amata ab imagine raptus
Figit humi frontem & curis immergitur altis.

Absentēq; animo uidet alōquiturq; puellam
Et furit; ut quotiens loetali saucia telo
Cerua per idæos quærit medicamina saltus
Dictamiq; comam uiridem; quæ uulnere ferrum
Mansa fuget; diramq; auertat corpore pestem.
Cincta satellitibus tali nil territa casu
Ducitur: & dominæ sequitur uestigia nutrix
Perq; uias urbis perq; omnia compita clamans;
Reddite: quo mitem dominam crudelibus armis
Protrahitis: nutrix ego sum. cunabula prima
Ipsa gubernauit, nostris adoleuit in ulnis.
Ubera prima dedi dulcem mihi reddite natam;
Quam mihi uix bimam mater iam pxima morti
Tradidit: & lachrymans erit hæc tibi filia dixit.
Reddite nutrici dominam: uel pignora matri,
Verte tuos in me uultus o nata; tuamq;
Altricem conuersa uide, nihil esse solebat
Me sine dulce tibi: nostros oblita labores
Non audis lamenta parum nec lumina flectis'
Lumina quæ tantum Costus quæ mater amabat
Lumina sancta domus solatia magna relictae.
Tu ne putas sine te caput hoc & anilia membra
Posse diu superesse: simul moriamus ut una
Viximus: & tumulo pariter condamur eodem.
Flebat ut inuadicens a uulture nidos

Lactentes imblelis olor. p̄ædator aduncis
Vnguis & duro discerpit uiscera rostro.
Flet pater; & uiridi queritur proiectus in ulua.
Iamq; propinquabant rectis: cum regia uirgo
Lumine clementer uerso charissima nutrix
Dixit abi, solare domum; sociasq; saluta.
Non ego sum limen posthac uisura paternum;
Euocor ad superos. uos & terrena ualete
Hospitia. obsequiis inopum d'odrante relicto
Partibus æquatis mihi uos succedere mando.
Sic abiens fatur. luctu domus omnis ac erbo
Soluitur: & moesto pallet uicinia corde.
Luget inexhausto lachrymarum flumine nutrix
Anxia: & immotis manet ipso in lumine plantis;
Crudelemq; uocat regem & crudelias tecta.
Diripiunt aulæa nurus; tristesq; ministri
Ferrea conuoluunt bisores ad limina ualunas
Desertæ signa atra domus suspiria, totis
Aedibus alta sonant: æger tenet omnia moeror.
Interea sancto metuens Catharina pudori
Atq; sciens quali regum impetuosa libido
Ferueat effectu tali prece numina pulsat.
Sancte pater sancti genitor castissime nati
Cernis ut abruto lupus insidiator ouili
Hanc extorsit ouem coecoq; inclusa erit antro.

Iamq; aderit; iāq; inuaderet ioue plenus; & omne
Attentare nefas adiget uenus atq; cupido.
Nil superest opis humanæ: uia clausa salutis
Vndiq; terrenaæ tua sola potentia nullis
Clauditur obiicibus, nostro succure dolori.
Atq; pudiciciæ uento rege uela secundo.
Audit orantem coeli regina puellam:
Et se qualis erat primi post tempora partus
Obtulit infantem niueis complexa lacertis
Tecta sinum bisso gradiens in uestibus albis
Et croceum capitï serum de uellere tegmen
Quod uiridi premit strophio: cum uirgine fatur
Plena uenustatis procera iuuacula uirgo.
Stant utrinq; leues animæ: quas Iride uestit
Multicolor nubes: pingitq; simillima nostris
Oribus ora: pares decor imbuit aureus alas.
Et sic orsa loqui: tua me suspiria uirgo
Deduxere polo: ne sollicitere. pudoris
Sum tutella tui. Sed quo secura quiescas
Tolle manum. sibi perpetuo te copulat infans
Connubio christus. nurus es mea. pone timorez.
Sic ait: & fuluo digitum puer induit auro
Qd moriens seruabat adhuc: qd clausa sepulchro
Immortale tenet diuini pignus amoris.
Hic neq; Gnosiacæ sequimur figmenta coronæ:

Villa nec in nostro tegimus mendacia uerſu.
Vera sed amplectens reimiracula gestæ
Historiamq; canens fidei monumenta reuolu.◦
Et iam turba deum sacrís dimissa peractis
Cum celer ausonia pelago delatus ab urbe
Nnncius enarrat regi diademate patrem
Deposito regni sceptrum cessisse Galero;
Lucanosq; lares tacitiq; silentia ruris
Et nemorum suaves umbras: ubi mobilis aura
Temperat ardente placidis afflatibus æstum
Præposuisse graui imperio: & splendoribus urbis
Aruaq; & acinoi tutam legisse quietem.
Atq; per irruuos fontes & florida prata
Murice neglecto tristem oblectare senectam.
Lætitiam subitus dolor occupat. ora tyranni
Plumbeus inuoluit color. & patuere latentis
Ingentes animi fluctus sœuiq; dolores
His curis extructa uenus; furor auctus & ira
Acri bille tumet; nutritq; in pectore uirus
Persimilis pullo qui dum inconsueta recusat
Frena pati; rodit morsu indignante lupatum
Post æpulas largo paulum exhilaratus hiaccho
Captiuam iubet adduci spectacula mensis
Rex petulans lasciuia uolens præbere secundis.
Illa solo fixis oculis uestigia lento

Tarda mouens gressu prono regi annuit ore
Cuius ut effigiem claram uidere decusq;
Indolis egregiae tenuere silentia cuncti.
Et triuiam uidisse putant aut ora mineruæ.
Ad quam rex solio paucis ita saturab alto
Mane deum nostras tenuerunt orgia mentes:
Nec potuere tuis adhiberi uocibus aures.
Dic age nunc quando positis conuiuia curis
Læta uoluptates animorum & gaudia poscunt.
Aede genus patriamq; tuam nomenq; paternum
Illa manum crucis instar agens sic incipit ore.
Non ego iactandi studio primordia gentis
Clara meæ referam titulosq; & nomina; quando
Rex romanæ iubes: genus est illustre meorum
Maiores etenim sceptrum gessere; meaq;
Sunt reges in stirpe decē; Lagus oibus auctor
Primus alexandri miles qui condidit urbem
Et quæ regna uides; & Alexandræa uocauit
Moenia: post celebres pugnas asiazq; labores
Huc uenit cum rege Lagus: ptolomæus ab illo
Nascitur a uili proles generosa parente
Sicut ab exigua descendit origine flumen
Maius. hic ægypti lybies arabumq; potitus
Imperioquondam; mansitq; in stirpe nepotum
Ducentos quadraginta super nisi fallimur annos.

c i

Ast ubi romanam superis extollere gentem.
Et libycas uisum bellis ardentibus urbes
Vertere mutari reges. Tum regia proles
Interiit: tunc arua meus uicina tenebat
Aetiopum campis atauus p̄fectus Erembis
Dux animis armisq; potens: regiq; propinquus:
Sanguine supremi uigilans custodia regni.
Qui postq; sero audiuit sublata suorum
Sceptra dolēs longe æthiopum secessit ad urbes:
Et persæpe pater reginæ Candacis: illo
Contrivit ductore uagos garamantas & acres
Massilium populos: arabumq; per æqua rā classez
Duxit: & Indorum spoliis remeauit honustus.
Quartus ab hoc Costus géitor mihi dōctus & ipe
Militiam: uerum patriæ telluris amore
Ductus ad antiquos rediit cum prole penates:
Argentiq; tulit secum graue pondus & aurī.
Tandem huc aduectus tectū mercatur & agros:
Atq; clientellis clarus famaq; parentum
Primus in urbe fuit: romanaq; castra sequutus
Semper in ausoniis senuit fortissimus armis.
Hinc genus ipsa traho patri nata unica Costo.
Et generis tanti soboles ego sola supersum:
Multa dies alios longxuaq; sustulit ætas.
Hac est orta patrum soboles hac desinet urbe.

Sic genus & patriam nosti nomenq; paternum.
At postq; uita functi cecidere parentes
Ne lafcia meam macular et inertia mentem
Ad studium duplex curas & pectora uerti
Fonte salutares christi suscepimus undas.
Et mea lustrali deus abluit ora lauacro.
Ipse uir ipse pater castum sacrauimus illi
Corpus & elabens annis uelocibus axum:
Hæc mihi prima salus. teneris me Costus ab annis
Traddidit eloqui studiis: & misit ad urbes
Cæcorpias. uidi thebas dirceaq; rura
Attica regna solum pelopis lacedæmona claram
Legibus: & quondam bellis ac marte potentem.
Atq; Therapneos saltus helenæq; poenates
Minoisq; domios: præruptaq; saxa corinthi.
Et Rhodon illustrem phoebo statuaq; superbam
Narmoreæ: & lyndi sacræ atq; Herculis ara.
Vidimus & delphos dodoneasq; columbas:
Cortinam tripodas phoebi pytoniaq; arma.
Cycladas & thraces troianaq; uidimus arua.
Atq; omnem lycii graia rate legimus oram
Litoris: ausoniis mox præceptoribus usa
Facta tuæ gentis didici: totumq; latinis
Viribus & bellis attritum ingentibus orbem:
Regna Britannorum Germanorumq; superbam

c ii

Progeniem: scythicas alpes hircanaq; longe
Littora: & Euphraten: nabatheaq; rura: Syenem
Et libycas arces: & qua iuga porrigit Atlas
Maximus inuasit romanæ gloria gentis.
Cæsareos proceres & quarti sæcula regni
Atq; tot illatam crudeli uulnere mortem
Principibus legi mores & furtæ deorum:
Et tandem nihil esse dies mutabilis æui
Dæmonas esse deos & totum ambagib; orbem
Constat in errores ductum: nullamq; saluti
Esse uiam nisi per christi documenta fidemq;
Sic arabum libri sic uult iudæa uetustas
Sic quibus & uestri credunt cecinere sibyllæ
Quo magis admiror uos qui terræq; marisq;
Regna gubernatis: quorum mutabile uulgas
Ducitur exemplo tam claro errore teneri:
Et tanta simulachra deum ambitione tueri:
Et statuas horum diuino extollere cultu
Quorum uitafuit scelerum sentina. Quod Io
Nostra. quod ichneumon: & qd latrator Anubis
Accipiter felles Bos oxyrhynchus & ibis
Numen habet: taceo martem phoebumq; ioueq;
Quorum tanta canunt uestrí miracula uates
Histygios ideo metuunt iurare per amnes
Quod stigiis mersi stagnis altaq; palude

Dant scelerum atroces iusto sub iudice poenas.
Veridicum uero christum sine criminе cuius
Vita fuit nigro manes qui traxit ab orcho
Qui coecas hominum mentes & lucis egena
Lumina restituit; siccisq; liquefientia plantis
Aequora calcauit; fugitis. reuocare memento
Rex romanæ pedem iusti trans limina lapsum.
Talibus orantem uerbis mirata sedentum
Lecta cohors ciues pharii proceresq; latini;
Inspectusq; magis sexus dicentis & ætas.
Illa etenim tersena fuit supremaq; brumma.
Rex tamen implicitus diuorum ambagibus ægre
Dicta tulit. mandat uincis & carcere claudi:
Affligiq; cibo tenui. uix fluminis unda
Vix simplex concessa ceres inclusa tenebris;
Orat: & in magna uersatur luce per umbras.
Sedula persephone mendacis imagine sumpta
Pincernæ Ichthyboli cui uox obscura procaxq;
Ingenium. tumidae fauces: turgentia labra.
Diffusæq; aures & nasi plurima moles:
Signa uiri excordis missaq; furentis habena:
Pes breuis: & grandes proceri corporis artus:
Angustumq; caput: frons multo obscura capillo
Hic erat in magica regi comes unicus arte.
Fatur; & obscuris uocem de naribus haurit.

c iii

Virginiſ ūniſ qūid tanti pendimus ora
Rex romanæ. rudes inter facunda uideri
Garrulitas indocta potest. nos proelia docti
Milītiamq; ſumus. ſi dīmīcet enī ūel hasta
Nemo ex hoc numero tali fugiturus ab hoste eſt
Verum hoc non ferro bellum ſed uoce gerendū.
Nemo eſt omnīſ homo; nō omnes omnib⁹ artes.
Colligeſ finitimiſ claros ex urbibus omnes
Rhetoras: & quibus eſt romanæ copia linguaſ
Audiat hos mulier de relligione loquentes;
Et pudeat carpfisse deos: exploſa Dione
Aeneadum matri & noſtro dei thura Quirino.
Si neget. impietas ferro plectetur & igne.
Perſephones omni placuit ſententia mensæ.
Et ſimula toto coetu laudata ſedentum.
Nam ſoliti ludos celebres iñferre theatris.
Talia romani curant ſpectacula ciues
Mittitur ad Solymos: ad Idumeos: & Erembos:
Ad claram zenone Cyprum; līcet æquora uentus.
Tollat: & albentes ueniant ad littora fluctus.
Regia contemnit leges & frena libido.
Mittitur ad Schediæ campos: Mendesiaq; arua:
Hermopolisq; lares. ad aquosam Naucratis oram
Necropolim: & claram Menelai claſſe canopum:
Qui uocet eloquio iñſignes fandiq; peritos:

Proemia uictori statuit uasa aspera gemmis
Aurea: purpuream uestem lauriq; coronam.
Interea cupidus regni Maxentius alto
Corde uolutabat Romam. cupit ire per undas
Nauigio celeri:patriæq; inuadere fines.
Sed piceæ nubes & hyems contraria nautis
Impediunt cursus. Aquilo bacchatur; & Eurus
Importunus agit pluuias; freta concita clamant
Nec spes ulla uiæ superest nisi uere reuersor;
Nam q̄q; hybernis nonnunq; tua diebus
Aequora sint dubio tamen inconstantia coelo.
Propterea inflatum rabies abscondita pectus
Rodit. ab imperio exclusum dum se uidet undas
Execrat: & uentos & singula numina ponti:
Doridaq; & natas: cum matre palæmona. Glaucū
Prothea. & oceanum cum coniuge. uela ratesq;
Concitus in mitem parat eructare puellam
Conceptum uirus; tacitaq; incenditur ira.
Non secus ac circumpositis hastilibus ardet
Cæruleus serpens: & aperta fauce uenenum
Colligit. igniuomisq; oculis atq; auribus altis
Sibilat. & terram diffundit in aera pestem.
Sic furit impatiens cæsar. iuuat ignibus ignes
Persephone. modo nycteride modo nycticoracē
Fugit; & hoc acri premitur Maxentius oestro.

c iiiii

Perdius & pernox. animum quoq; somnia uexat
Arduus æoi mons est titanis ad ortum
Mons asiac libyæq; sedens confinia iusta
Et quasi cōmuniſ limes caput erigit altum
Assyrios arabesq; uidens ægyptiaq; arua
Vertice de summo. Casium dixere. sepulchro
Romulidæ magni & celebri iouis inclytus ædes
Huc oblectandæ studio per littora mentis
Fertur equo Cæſar. triduoq; in rupibus altis
Delituit magicis exercens carmina signis:
Ichthybolusq; comes: tenuiq; abscondita nube
Persephone; & tacito profert mendacia risu.
Interea coniunx uultu uerbisq; puellæ
Capta moras non fert; sed mox absente marito
OppORTuna uidens data tempora nocte silenti
Cum duce porphyrio qui prestantissimus armis
Cyrene prefectus erat; sed uenerat illis
Milite cum multo sacrum ad solenne diebus
Tendit ad horrentes obscuri carceris umbras
Et tenui densam superat uix lumine noctem
Ig nis:anus cornu clausum quem preuia gestat.
Hostia claudebant aditum tria ferrea magnis
Vectibus: & squallere situ locus ante solebat
Terrefico. nigra fornix caligine tinctus.
Humidus; & nitreaparies lanugine candens;

Marmorataq; assiduum semper lachrymantia rotē
Et iam cardinibus primo de limine uersis
Impulit ignotus nares odor omnia uincens
Quæ reges unguenta syri persæq; solebant
Delicias inter gemmis includere & auro
Talia seu mallent proprios seponere in usus
Seu dare natarum muliebri scrinia mundo
Mox rīmis illustre iubar claresceſe uifum
Quod duplices abigat noctisq; & carceris ūbras
Attoniti pressere pedes. & lumine testo
Auribus a rectis pendent: audire loquentes
Concentumq; lyræ exilem uocesq; canentum
Pertenues uisi. Raptæ dulcedine mentes
Per longas immota moras uestigia figunt.
Talia coelestes animi solatia castis
Indulgere solent: terræ contagia postq;
Dedidicere graui scelerum de turbine sanctam
Deducti ad mentis requie. n atq; silentia clauſtra
Prolata mox luce fores reſerantur: & ipsam
Compedibus unctam duris gelidaq; grauatam
Mole catenarum & grauia inter saxa iacentem
Ieiunam tremulamq; gelu uidere puellam.
Quod neq; myrmidonū quisq; dolopūue nec ip̄e
Phallaris aut duri miles busiridis ausit
Non diomedeus stabula inter ſæua minister

Hoc ferus infandi sceleris Maxentius auctor
Indignus qui uiuat agit. Clementior ipso
Crudeli regina uiro charissima uirgo
Dixit in has tenebras quæ te fortuna rededit:
Cur tali ærumna tantoq; horrore sepulta es:
Quis tuus iste deus qui te tam tristia iussit
Vincla pati: Cur uis teneræ miseranda iuuentæ
Perdere foelices istis cruciatibus annos:
Ad quam subridens oculis cum uoce leuatís
Virgo ait: infectæ fulgenti murice uestes
Ante cadis rapidos ignes patiuntur ahenis
Quā celebres usus habeant: regumq; ferantur
In thalamos. prius accensis fornacibus aurum
Solutur in riuos & multo uapulat ietu
Quam gremio suaves æpulas & uina capaci
Accipiāt. multo subiguntur uerbere farra
Ante fatigatis q̄ sint alimenta colonis.
Mens humana sui sub inertí pondere pressa
Carceris & terræ latitans in mole caduca
Non nisi per luctus & lamentabilis æui
Supplicia æternos mundi sortitur honores:
Non aliter fecis luteæ contagia possunt
Abradi: imbibitas sordes animoq; receptas
Hæ reserant artes: nec te regina uoluptas
Si ueti tibi cura boni; si cura salutis

Perpetuæ fallat; blanda sub ìmagine semper
Ingreditur. nardi succos unguenta sapores
Mellifluos præfert uultuq; applaudit amico
Sed nihil est sine fraude; latent sub melle uenena;
Quæ postq; imprudens biberis fugit illa repente
Læta dolis. manet infixum sub pectore uirus.
Dic ubi nunc illæ; quarum uulgata theatris
Crímina conculcant probitatem humanaq; corda
Mortiferis abigunt studiis. Briseis. Elisa.
Phyllis. & Oenone. Sappho. Chryseis. & Helle.
Tyndarís. & mater. Medeaq;. Pasiphæq;.
Atq; meæ. Cleopatra domus graue dedecus: oës
Ut duxere breues foedis in sordibus annos
Ad stygios uenere lacus; terræq; sub umbras
Forma uoluptates & opes & gloria regni
Non ualuere sequi dominas: post funera nulla est
Disparitas animis; nisi quam dum uescimur aura
Disparitas morum inducit. si cernere fas sit
Aethereos regina lares & limina diuum:
Occidet omnis amor uitæ mortalís: & ultra
Nulla dies posset curis abducere uanis
Altius afflatam diuino numine mentem.
Nec nisi per multos uoluit deus esse labores
Ad sua regna uiam. nec sidera segnibus offert:
Sic nos ipse suo noster princepsq; paterq;

Admonet exemplo christus: qui brachia ferro
Transfigenda dedit: plantasq; & pectus apertum.
Ipse uidens hominem antiquis erroibus actum
Immersumq; altis tenebris non posse reuerti
Ad coelestis iter patriæ. & simulachra deosq;
Marmoreos colere; & uili se credere ligno
Venit in hos artus: & aperto lumine noctem
Abstulit horrendam; atq; uagos collegit in unum
Iustitiae & fidei callem quo sancta nepotum
Post eritas adiuta domos intraret olympi.
Sed tuus hic cæsar diuum responsa sequutus
In uerum mouet arma deum: multosq; trucidat
Christigenas: qui mox ut deseruere caducum
Corpus in ætherios ignes & sidera tendunt.
Ipse autem infoelix omniq; miserrimus æuo
Se grauibus mergit poenis: & more gigantum
Pugnat ut excelsos trahat in sua pectora montes
Nunc delubra iouis nocturnaq; consulit exta:
Et sibi promittit sceptrum tarpeiaq; regna
Ambit & ignauo sperat succædere patri.
O fragiles curæ o dominandi insana libido:
Quot latiis nurib⁹ lachrymas quot funera romæ
Quot cædes dabit illa dies: cum dignior ipso
Missus ab occasu princeps insignia christi
Qui feret ommissis aquilis latissima solus

Regna gubernabit christoq; auctore potitus
Imperio christi leges extollet ad astra.
Virtus arma ferox capiet; sed marte sinistro
Corruet; & tristes erebi rapietur ad umbras.
Quare age ne nostros luge regina dolores
Sed magis ærumnas & formidanda mariti
Damna tui; proliq; tuæ: stragemq; tuorum
Namq; ego si paulum afflito sum corpore pressa
Nil tamen est in me flendum mihi; sidera carcer
Parturit iste mihi; faciunt tormenta beatam
Et iam finis adest; noctem iam terminat ortus
Lucifer; & clari facies aperitur olympi.
Sic ait. auditas quasi quædam oracula uoces
Cum duce Porphyrio uoluens regina sibyllam
Coelitus afflatam nec uerba humana sonantem
Extimat; & paucis sic est affata puellam.
Credimus o uirgo coeli te arcana tenere
Nec te tanta pati nec te sine numine fari.
Credimus & christo tecum; uolumusq; salutis
Participes tantæ fieri. Clarescere Christus
Incipit & totum late regnare per orbem.
Omnia christus habet; rubet omnis sanguie tellus
Innocuo. memini Romæ uidisse gregatim
Christigenas duci: & quosdam periisse ferarum
Morsibus; & quosdam gladiis; i flumine quosdā.

In mare complures fodienda ad marmora missos.
Flumina terra frerum fuso sacrata cruce
Numen habet christi: debentur & omnia christoi:
Vidi ego Cæciliæ poenas: & flebile sanctæ
Funus Anastasiæ uidi : Euphemiaæq; dolores,
Tyburti fratrisq; necem Crudelia nobis
Vulnera Chrysogoni ueniens narrauit ab Istris
Nuncius: & fateor lachrymæ cecidere te pentes:
Hippolytus laniatur equis. laurentius ardet.
Nec superare uirum flammæ neq; ferrea possunt
Verbera: sic emitur coelum: sic inuidus orchus
Vincitur: & nulla esse potest uictoria maior.
Iam mea terruerant crebræ corda intima mortes:
Et tanta horrebam passim lamenta; uirumq;
Sæpius increpui: uerum furibundus & atrox
Nec seruare modum miseris neq; parcere nouit.
Viderit ipse suam sortem. Nos castra subimus
Christe tua: & posthac tua numia sola sequemur.
Pauca pati satius; breuibusq; æterna parare
Gaudia suppliciis: q; dum fugientia frustra
Complexi bona conamur retinere laborem
Perdere: & infernos demū descendere ad amnes.
Sic ait. & rubro surgebat ad æquore fulgens
Lucifer: & casium rutilans aurora cacumen
Luce colorabat crocea. Regina comesq;

Porphyrius fletu madidi rediere per umbras.
Nona dies aderat. turba stipante tyrannus
Affuit; at decima subierunt moenia luce
Rhetores acciti uerborum ambage parata.
Arduus ad leuam portum subeuntibus alta
Rupe locus surgit pharæ contrarius arcis
Vnde licet totam claris prospectibus urbem
Subiectasq; rates linuosaq; littora portus
Et procul in Cyprum fluctus spectare natantes
Hic fuit Antoni cum iam Cicerone perempto
Victus ab Augusto ciuilia poneret arma
Regia: mox iterum renouata in littore pugna
Fractus in has fugit latebras; noua moenia Cæsar
Nicopolim dicens statuit monumentaq; uictor
Inclyta pelleis posuit contermina portis.
Hic igitur positis amplissima sedibus aula
Cingitur aulæis: longo uelamina tractu
Accipit & picto paries uestitur amictu.
Hic Ninus & coniunx sexum mentita virilem
Coctilibus muris babylona Semiramis ambit.
Assyrii reges persæ mædiq; sequuntur.
Hic Cyri genus & pugnæ funusq; cruentum.
Et Thomiris uultu scythæ regina superbo
Sanguineum regis caput insertabat in utrem:
Id quoq; subscriptum grais epigrâma figuris

Debita sanguineo mors sanguinolenta tyranno.
Hic louis & Semeles gangetica filius arua
Vaſtat: & imbelles inuoluit cædibus indos.
Miles Alexandri longinquum nauigat æquor:
Diues & emissis petitur Taprobana mergis.
Namq; polus gemina qui circonſcribitur arcto
Occidit: & gelidos illic non porrigit ignes.
Sidera ſunt illi nobis incognita coelo
Quæ diuersa creant illis animantia terris
Diuersosq; hominum mores aliumq; colorem;
Quando dies illis oritur densissima nobis
Nox ſilet: & medio uoluuntur ſidera lapsu.
Huc igitur romana cohors cum rege latino
Septaq; multiplici regina ſatellite uenit
Certamen uifura nouum: & ſine nomine turba
Plurima. Substratis aurata tapetibus alto
Fulget ſella loco: quam uix Maxentius oſtro
Splendidus & gemmis late rutilantibus intrat.
Quinquaginta acres animis linguaq; diserti
Rhetores ad leuam poſitum ascendere tribunal.
Pellitur e medio uulguſ; ſedere latini
Ad dextram proceres. laſidæ tenuere ſinistram.
Ordinibusq; ſilent completa ſedilia longis.
Ingreditur uirgo tanti cartaminis auctor
Quā circū magno Nasamon ſtrepit agmie lictor

Gens fera gens immanis agens ex æquore predas
Cum miseros aquilo iacit in uada syrtica nautas
Splendida lucifero similis Catharina nihilqz
Extenuata fame & roseo spectabilis ore.
Nam deus ut sœui torqueret pectora regis
Illi⁹ ambrosia uultum frontemqz comasqz
Tinxerat & totam coelesti afflauerat aura
Iussa sedet, trabs alta ligat pendentia pugnæ
Proemia; stant uersis arrecti uultibus omnes,
Cuncta silent; regis nutu data copia fandi.
Talia tum primus sumpsit primordia Rhetor.
Maxime romulidum Cæsar; quē iupiter unum
Deligit immensi cui sint consortia regni
Non ego dicendo laudes æquare deorum
Posse puto: neqz enim fas id mortalibus ullis.
Sed ne tanta leues uerbosa licentia linguis
Inflet ut in superos passim conuicia iacent
Pauca loqui suasit pietas; causamqz tueri
Coelicolum: qui te Cæsar romanaqz regna
Præcipuis tollunt studiis, qui barbara tandem
Ausoniæ sanctis domuerunt legib⁹ arma.
Maximus hic orbis gemino qui nititur axe
Quem decorant æterni ignes: quē circuit ardēs
Lumine perpetuo Titan germanaqz phoebe
Nil ioue maius habet, sedet alto in uertice mundi

d i

Tartaraq; & terras complexus & æquor & aura;
Imperio æterno regit omnia iupiter implet.
Omnia mente gerens animo procul aspicit omne
Tempus: & incumbens cubito uigil excubat: ipsi
Nulla quies & summa quies: ab origine factum
Seruat opus: sempq; nouis noua corpora formis
Suscitat: & ex astris animas uitalibus haurit
Quas in mēbra pluat: mox uitæ munere functas
Euocat ad coelos iterum. post tempora soli
Nota sibi rursum emittit rursumq; reducit
Hoc opus est quod fine caret; sed summa uoluptas
Ipsi operi coniuncta quies æterna uocatur.
Ipsa sibi tantæ molis ne solus habenas
Flesteret ut tanti facerent communia regni
Gaudia pro genuit natos: quos sustulit inter
Sidera ut ex alto curent mortalia coelo.
Sic uenus & pallas sic mars seriæsq; nepotum
Surgit; ut Aeneas & Romæ conditor urbis
Romulus: & claro stellatus in æthere Cæsar.
Indigetesq; alii; quorum tutela iacentes
Mittitur in terras. Meritis pro talibus ipsi
Cum dare nil melius possint fumantibus aris
Thura ferunt homines; onerantq; altaria donis.
Templa locant; tantoq; deos testantur honore.
Hinc Ephesi moles. dodoneæq; columbae.

Hinc hammonis opus clariq; oracula phoebi
Et lyciæ sortes: & delphica phocidis antra.
Namq; hominū miserata graues pia numia curas
Dant uariis responsa modis instantia bella
Insidias pestemq; monent casusq; sinistros
Ingruere. humanis nunq; tacuere uocata
Suppliciis. tumidus Mædo cum milite graios
Opprimeret Xerxes miserantum oracula diuum
Vincendi docuere uiam. cum punica bella
Cladibus innumeris italos romanaq; regna
Concuterent diuum phrygio de littore mater
In latium translata grauem sedasse tumultum
Dicitur: auspiciisq; deæ uicisse latinos
Et nedum eiecisse suis de finibus hostem;
Sed libykos etiam ferro flammaq; penates
Vastasse: atq; armis birsam euertisse potentem.
Quid referam auxilio iouis & iunonis ab arce
Deiectam senonum gentem: & capitolia fortis
Diuorum protecta manu: pestemq; repulsam
Noenia cū phoebo satus atq; Coronide nympha
Versus in effigiem colubri romana petiuit:
Quo fit ut impietas atq; irreuerentia diuum
Sit scelus horrendum: & nullo delebile sacro
Sacrilegas odere manus: odere superbos
Numina. Tantalidis natos latona peremit.

d ii

Iupiter anguipedes congestis montibus ausos
In superos tentare uiam . curtuq; uolanti
Eolidem aggressum tonitru simulare fragorem
Fulmine deiecit. toruæq; Lycaona regem
Induit ora feræ. nudus cute Marsya phoebum
Repperit ultorem. temeraria sensit Arachne
Palluda cæcropiam. mentitæ pergamatroiæ
Ira tridentiferi perterrituit Enosigei.
Sed quid ego annitor phoebo supaddere lumen?
Ista satis fulgore suo sententia nota est.
Et scelus a superis habet & sua proemia uirtus.
Quare age conceptum uirgo depone furor em:
Nec tentare deum genus infoeliciter aude,
Est thalamis prelata uenus prelata puellis
Nubilibus. tædas nisi sis pertesa iugales
Sit tua cura uenus quod si seruare pudorem
Virgineum mauis tibisit tutela Dianæ.
Numen utrunq; piū. tua qui iam possidet orbem
Vota secundabit cæsar. quid pallida moeres
Pone metum uirgo infoelix. resipisce parumper
Pro generis splendore tui connubia cæsar
Clara dabit. nam te Lagidarum a sanguine ductaz
Cõmemorant. proauos semenq; imitare paternū
Et cognosce deos quos agnouere parentes
Ante tui. quiñam nugas persuasit aniles

Vt genitū obscurā segniq; propagine Christum
Numen habere putas: mundus coiurat in omnes
Christigenas. iam terra rubet iam sanguie pontus
Spumat: & ex toto genus hoc exploditur orbe.
Et tu docta bonas artes sata sanguine regum
Et formæ splendore nitens: gratissima tantis
Principibus magnæ domino gratissima Romæ.
Et modo florentes annos ingressa iuuentæ
Sponte tibi mala tanta paras: uis ferre latentes
Carceris obscuri tenebras. uis ferre catenas
Extremamq; patisæua inter uulnera mortem:
Ah miserere tui saltæ: miserere tuorum:
Desertæ miserere domus. lamenta precesq;
Ne contemne tuæ gentis. depone rigorem
Marmoreum uirgo. nec contra iura deosq;
Foemineas extende manus. tibi gloria uictæ
Maior erit quictrici. spes unica tanti
Sanguinis extingui prolem patiere tuorum:
Carminibus tua corda malis possessa retardat
Christus: & haud cōpos mētis cognoscere sancto
Non sineris monitus sed mox ut mariis ad aram
Numen adoratis pulsa calligine tollet
Libera mens oculis. & te tua liminalæto
Accipient uultu reducem. quid lenta resistis:
Rupe moras. nec te clementia Cæsaris ullum

d iii

Ad scelus inuitat: nec ad importabile pondus
Vrget: opus leue iucondum. laudabile sanctum
Imperat: id proceres optant. id supplicat omnis
Vrbs tua. Quid tantis & sola & foemina uotis
Non parere potes: da thura calentia Marti:
Dux tibi Cæsar erit: nos te comitamur euntem.
Sic ait: & Cæsar nutu assentitur & ore.

Secundæ Parthenices. Liber. iii.

r EGLA Progenies fixis immota manebat
Luminibus turri similis qua; saxe moles
Sustinet. atq; omnē fert icōcussa pcellā.
Et tali assurgens sermone silentia rupit:
Si mea mens ullo poterat sermone moueri
Hoc fateor compulsa foret; namq; omnia rhetor
Attigit humanum quibus est mutabile pectus.
Et factum satis est arti. si inuicta remansi
Diuinæ hoc uirtutis opus; si numen abesset
Victor erat; grauibus potui succumbere dictis.
Victrices habeant lauros prolataq; pugnæ
Dona; ferat uirtus & non fortuna coronam.
Quod potuit fecit: potui sine numine uinci.
Sed mihi numen adest quo mēs arrepta moueri
Nescit. ad Euphratem potius sua flumina mittet

Eridanus: Thyberim Tagus iſluet; Abdua Niluz;
Ante & Pyrenes Rhodope iuga mittit ad arces;
Taurus ad Atlantem fugiet; Carmelus ad ossam;
Quā mea sanctus amor Christi præcordia linquat
Quam marti & gelidis ponam libamina saxis.
Nec superos odi nec numina sancta nec aras
Numinibus sacras. uerum quæ numina uanum
Vulgus ait tenebrosa sequens uestigia patrum
Numen habere nego: teneat si iupiter arcem
Aetheream quis templa ioui quis sacra negabit?
Spōte ego thura ferā. Veneris (si numē haberet)
Numen adorarē: Phoebum lequar atq; sororem
Sī soror & phoebus dēi sunt. uenerabimur aram
Palladis æthereo pallas si nata cerebro.
Impius & mergi dignus phlegethonte sub imo
Sacrilego quicunq; deum sermone lacessit.
Sed uetus & toto iam uulgatissimus orbe
Mortales intet miseros effebuit error
Atq; aliter q; res habeat sentire coegit:
Sominia nec referto: sed quod narramus aperta
Monstrari ratione potest. Dic optime Rhetor
Quis fuit ante iouem: qui lucida uolueret astra?
Qui regeret coeli cursum: qui clauderet undas
Litore: qui lato uestiret gramine campos?
Mundus enim fuit ante iouē: qui raptus ab ipsa

d iii

Fauce patris coribantū opera translatus ad Idam
Gnosiacaſq; domos creteo creuit in antro.
Iupiter est igitur proles humana:propago
Est humana iouis: nullum facere/quod ipsos
Esse deos testetur opus.furta arma rapinæ
Stupra dolī fraudes opera hæc preclara deorum.
O insanæ hominum mentes:quæ credere diuos
Artibus his factos potuere:ardentis olympi
Artificem fecere hominem:dementia nulli
Admittenda uiro.Deus est æternus;& ingens.
Nec cōphēlus adhuc: nec quæ cōphēdere possit
Mens est ulla deum.Simplex essentia nullis
Intercepta locis non circōnscripta figuris:
Vnus & in plures nunq; diuisus:ab omni
Conditione procul nostra.mortalia nedum
Omnia uerum etiam uincens coelestia longe.
Sonus hic immensum fecit non iupiter orbem
Quicqd hēt phlegethō qcqd caua uiscera terræ
Quicquid inest pelago quicqd secat aera pennis
Condidit:& solus totum hoc opus ipse gubernat
Quæ narras de prole iouis de stirpe deorum
Scænica sunt leuibus uulgo recitanda poetis
Exhibitura iocos populo plausumq; theatro.
Iupiter & proles ita sunt in sidera lati
Ut fera syluosæ nemees:ut portitor helles

Portitor Europe. Auriga. & Iasonis Argo.
Pegasus. arctophilax. & raptis miluius æxtis.
Cæsareusq; thronus. coma regia. procyon. ursæ.
Coruus. olor. lepus. ara: canis. lyra. cäcer. & urna
Atq; aliae coeli formæ: quas græcia mendax
Finxit; & audaci uatum facundia cantu.
Non ita naturæ speculati arcana sagaci
Ingenio sensere uiri: quos attica tellus
Quos iudæa tulit babylonq; antiqua magorum
Clara rudimentis: bragmanarumq; reposito
Ora iacens mundo nudis uicina sophistis.
Primus Anaxagoras quadam coelestia dixit
Mente regi. non ille iouem non ille mineruam
Non Maia Semeleue satum præfecit olymbo:
Non hominū quemq; breuibus qui tanta lacertis
Corpora perpetuo nequeat conuoluere gyro.
Aethica cæcropias docuit qui primus athenas
Insignis uirtute senex simulachra deosq;
Risit; & hic sophiæ princeps ab Apolline uestro
Dictus. & iccirco iussus potare cicutam.
Matre Perictionia ueniens a stirpe Solonis
Clarus Aristocles humeris plato dictus ab amplis
Cum comite Eudoxo nostrâ peruenit ad urbeim.
Quicquid ab habramo nostri didicere parentes
Transtulit ad graios: & ab his Academia terris

Orta deos plures aufert. unumq; fatetur
Artificem mundi dominatoremq; deumq;
Magnus Aristoteles hominū figura perosus
Lyncea in æthereos attollens lumina tractus
Vidit in hac unum mundi studine numen.
Et coluit. patrios ideo fugisse penates
Euboicosq; lares fertur petuisse: diemq;
Calcide supremum longa clausisse senecta.
Hic deus errantes miserans in imagine nostra
Venit: & istorum fraudem detexit & artes
Spirituum sacros quibus indulgetis honores.
Hic deus, hunc unum colimus. uobisq; colendus
Dicimus. At plures luci præferre tenebras
Et coelo phlegethonta uolunt: & funera uitæ.
Huius in aduentu uester trepidauit Apollo
Squallidus: & uultu radios contraxit opaco:
Tum cecidere deum statuæ: simulachraq; miris
Sunt contraria modis. uestri meminere parentes
Hunc solymi uates perhibent uestræq; sibyllæ
Sæcula facturum lustratis aurea sæclis
Huius ob imperium æternum promissaq; genti
Regna suæ nec forma meos nec sceptra nec ætas
Sollicitant animos. bona nec mortalia tanti
Ducimus. hoc etiam uestri docuere poetæ.
Nam quid Lyriopes & grai filius amnis

Vos aliud docuit. fragilis q̄ noxia formæ
Blandimenta malis præbere incendia curis
Et sibimet nec solum aliis inferre uenenum?
Et quid opes aurumq; Midæ monuere? qd ausus
Quid phæthotis equi? nisi qd uota iproba reguz
Diuitiæq; abeunt pessum. secumq; ruinis
Inuoluunt grauibus reges regumq; ministros?
Dicite. Plutoni ueterum prudentia uatum
Cur subiecit opes? forsitan quia uiderat aurum
Ex ima tellure trahi. sub montibus altis
Aes latet. argenti decor est in uiscere terræ.
Berica testatur regio Pactolus & hermus
Astipulantur. agunt etenim flauentis harenæ
Diuitias. fuluumq; trahunt cum piscibus aurum.
Et quia sub terris ditem regnare uolebant
Quæ tellure latent diti attribuere profundo?
Forsitan hæc fuerit ratio quæ mouerit illos.
Altera se nobis longe præstantior offert
Ad mores inuenta bonos. studiosa salutis
Consona dogmatibus nostris. Concedimus ergo
Diuitias orcho: quia sunt fomenta malorum.
Et scelerum instrumēta: quibus subuertitur omne
Iustitiæ robur. coecos quibus itur ad amnes
Sulfureosq; lacus regnum implacabile ditis.
Non aliam ob causam mundi saluator iniquas

Appellauit opes: & lucra ferentia mortem
Distribuenda pios hominum mandauit in usus.
Discite uestrorum monitis contemnere quicquid
Est mortale: omnem regna in coelestia curam
Ferte. nec ætati: fluxe neu fidite uitæ.
Mobile tempus abit: mora nulla fugacibus annis
Nunc quoq; dum loquitur Cæsar tua pterit ætas
Anxia: nec gelidam tardat tua purpura mortem.
Finiserat uerbis: uno cum rhetores ore
Nil ueriti regem (res admiranda) superbum
Sacrilegum quiddam simulachra deosq; fatentur
Incestumq; louem. subitoq; afflata repente
Numine tota cohors uiuctorem extollere christuz
Coepit: & in summam fidei prorumpere laudem.
Torua supercilium Maxentius ora minaci
Tollit: & accensus flagranti corda furore
Elata uocat arma manu citus arma satelles
Admouet. accursu proceres tenuere citato
Talibus ardenter furiis Subuersa tumultu
Omnia præcipiti. Postq; sedata parumper
Ira. leues animos dixit quæ mouit herinnis?
Quis malus inuasit nutantia pectora dæmon?
Ergone foemineæ potuerunt uertere nugæ
Vos quoq; uos inq; quos deffendenda deorum
Causa peregrinis ad nos contraxit ab oris.

Hoc honor exhibitus uobis hoc dona merentur
Hoc suspensa tolo: sic nos sic omnia Romæ
Numina negligitis: quæ tanta ignauia: multos
Vna puella uiros superat. proh dedecus; inter
Millia tot prestantum hominū certaminis huius
Præmia fert mulier. sic rex. concorditer omnes
Respondere uiri. quid nos terrere minando
Niteris illabi manifestum in pectora numen
Sensimus; & rutilare sacro caput illius igne
Vidimus: & labi flamas ex ore loquentis.
Vincimur a superis: & uicti ponimus armas
Da ueniam Cæsar. Christi transimus ad aras.
Iupiter & proles & numina falsa ualete:
Cæsaris extemplo facies excanduit; ardenter
Lumina: labra tremunt. rauco clamore ministros
Conuocat infandum facinus iubet; oro tragœdo
Atqe sophocleo scelus enarrabile cantu,
Tollite sacrilegos clamat; iugulare deorum
Sacra profanantes. auibusqe æpulanda per agros
Exta date. hæc illis sint premia: uadat ad urbes
Fama peregrinas: tantæ uictoria pugnæ
Has habeant lauros. hæc gloria segnibus esto.
Ite rogū ingentem struite: & date corpora flâmis
Et cinis æquoreas uento rapiatur in undas.
Talia fulmineo iaculans late intonat ore.

Attoniti tremuere omnes. feralibus armis
Circumfusa cohors uinctos pratoria ducit
Rhetoras: & magno circumstrepit agmine miles.
Voce recedentes tali Catharina monebat
Ite triumphales animæ: superate tyrannum.
Ite alacres. hodie uobis reserantur olympi
Limina momentum mors est; ubi transiit æther
Panditur. & liber petit ignea sp̄iritus astra.
Ite domos coeli sanctosq; intrate penates.
Ite. sequar. nec uos sacri iactura lauaci
Terreat: abradet scelus omne salutifer ignis.
Nec mora comportant aliī sarmenta trabesq;
Materiam arentem: & syluæ uirgulta salignæ.
Et piceas aliī pinos & odora cypressi
Robora iuniperi ramos. campoq; patenti
Construxere pyras. adipem fomentaq; flammis
Plurima subiiciunt: oleaq; liquoribus addunt
Sulfura certatim: coit omnis turba: uiaq;
Eruunt hominum turbas. uelut aggere fracto
Cum Padus in uirides spumanti uortice campos
Insilit euertens segetes: spemq; obruit anni.
Subiecere faces. salit ardua flamma comamq;
Spargit: & in nubem fumi glomerantur opacam
Corripiunt uinctos bini: stringuntq; retorto
Fune manus & fune pedes; iaciuntq; per altos

Ingenti clamore rogos. furit ignis: & ardor
In mentum salit atq; comas stridore corusco:
Tanta sacerdotes alacri spectacula uultu
Conspiciunt: tabulisq; iuuant incendia iactis.
Cæsaris extollunt animos: urgentq; ministros.
Et rediisse deum libamen & orgia gaudent.
Extinctis mox busta uiris cecidere; nec artus
Incineres abiere: togas & corpora lambens
Leniter abstinuit uiresq; cohercuit ignis
Ipse suas sanctos ueritus tractare. sepulchro
Christigenæ intrepidi sublata cadauera ponunt
Suppliciter flentes: & tristia funera ducunt.
Cædis adhuc audius Cæsar; nec criminè tanto
Territus at multo madidus post prandia bacco
Mandat ab obscuris foribus coecoq; reuulsam
Carcere uictricem mensis astarte puellam.
Illa catenarum strepitu per lata sonante
Atria nil pauitans duri subit ora tyranni.
Composito uultu & frontis feritate parumper
Vix tandem positaficto rex pectore fatur.
Regia progenies uirgo tua maxima uirtus
Insigni nobis hodie certamine nota
Conciliare potest tibi me: nisi nostra uereri
Sacra negas. uersis igitur palinodia uerbis
Est dicenda palam. neu te male numine perdant

Est placanda deum dictis melioribus ira;
Illa quid his iterum nugis me uertere tentas?
Cæsar ait. Tu faxa colas: sine numina nobis.
Forsan honoratis lapides quia credis olim
Deucalioneis homines de cotibus ortos.
Talibus accensus dictis Maxentius altum
Ferrea clamabat date uerbera. uerbera lictor
Expedit & nudos humeros ac pectus apertum
Virginis inuadens crebro ferit impius iectu
Innocuum corpus. miti gemit ore; deumque
Alloquitur uirgo. nostri cape sancte cruoris
Primitias. animum serua. sit uictima fluxum
Corpus; ut Habramus seruato pignore sacrum
Fecit & illustrem pecudis cruor imbuit aram
Sic mea seruata caro concidat hostia mente.
Sic ait. ex oculis lachrymæ fluxere tepentes
Ora genasque rigant. largus de uulnere sanguis
Labitur & terram cædes effusa cruentat.
Suppicio affectam tali iubet ire sub umbras:
Nullaque bisenis præberi alimenta diebus:
Vestitur abstergens oculis gemebundaque pectus
Velati; & in nocte lachrymans descendit opacam
Est locus æuos phœbi nascentis ad ortus
Arduus attollens uicina cacumina coelo.
Thraicia maior rhodope sublimior ossa

Pelion æmonium superans & culmen olympi
Caucaseasq; niues ubi sunt iuga maxima Tauri.
Illic perpetuo uernantia gramine rura
Perpetui fructus æternaq; gratia florum.
Verna q; temperies semper sine nubibus aer
Lympidus. Auster abest. boreas nō sibilat Eurus
Exulat. occidua xephyrus non murmurata aura.
Hic primæua quies homini īeīuna priusq;
Infoelix uetita uiciasset guttura fruge:
In medio fons est lato pulcherrimus orbe
Quatuor unde fluunt occulto flumina cursu:
Nam tria secretis delapsa meatibus arcton
Versus eunt; at mox uerso reuocantur in austru:
Tramite. ad æthiopes. combustaq; solibus arua
Defluit assiduis quartum. Meroemq; refuso
Gurgite complectes menphitica regna peragrat.
Ad uitrei fontis ripas in margine lato
Sunt oleæ pingues. sunt medica mala. Cypressi.
Et semper uirides lauri. palmetaq; longis
Frondibus: & pini pingues: & myrtlea sylua.
Sunt & odoratæ Cedri foecundaq; semper
Ficus & uua graui pendens in palmite. pruna
Cærea. iuglandes. & amygdala. purpureumq;
Quod tulit arctois pomum Lucullus ab aruis.
Prata sub arboribus raris florentia semper

e i

Lilia.serpillum.Narcissus.amaracus.omne
Gramen odoriferū.uiolæ.rosa balsamus:arbor
Thurea.myrrha.thymū.buxus.terebithus.amo
Nardus.& Aiacis frondes roriscq; marini. (mū
Irriguos circum riuos sua brachia tendunt.
Innocui uitreo ludunt in gurgite pisces
Vbera distendunt pecudes.hic nulla leonum
Semina.non serpens,nec cauda scorpius unca.
Omnia tuta.cubant lepores:nec bell a nec ulla
Insidias metuunt:antu nemus omne nolucrum
Personat.& florum per summa cacumina nectar
Libat apis.lectumq; cauis opus aggerat antris.
Nuncius ante pater summa quem miserat arce
Virgineo occurrens morbo casusq; futuri
Præscius inde fauos illis & mella diebus
Pomaq; decerpens dapis inconsueta ferebat
Xenia desertæ trans æquora lata puellæ.
Hæc sunt illa quibus foelicem pabula uitam
Helias & socii longæua in sæcula ducunt.
Omniaq; infuso curauit uulnera moly:
Moly:quod omnigenis fecit deus utile morbis.
Nigra subest radix.uiridis coma.floribus albet.
Iam bisseña dies ierat.reuocatur ab umbris
Ambrosium uultu referens Catharina decorum.
Nec tenuata fame nec tristi squallida nocte.

Cæsar ut aspexit solitum decus oris honesti
Fraude ministrorum pastam putat. æstuat. ardet
Vociferans. trepidat mugitu regia tanto.
Non secus ac nautæ pelago cum turbidus imber
Ingruit: & rauco uolitat cum murmure nubes
Pulsa notho. tumet unda. micat pice nigror aer
Ignibus: & tonitru ingenti tonat altus olympos.
Perdite custodes clamat uel mergite ponto
Tergore consutos. sicutis uel adurite tauris.
Iussa citi Garamas Nasamon maurusq; facessunt
Marmaridæ. Psili. Numidæ. quibus una libido
Sanguinis accensos miseri raptantur ad ignes.
Vinculaq; iniiciunt pedibus. terraq; uolutos
Versatosq; luto & foedatos puluere terga
Ad tormenta trahunt. nihil illis mollia prosunt
Verba precū. lachrymæ nihil iter uerba cadentes
Nil longi labor obsequiū: uotisq; uocata
Numina nil prosunt. manet implacabile pectus
Regis & idomitum uirus medicamine nullo
Frangitur. o infoelix quæ te inclemens Cæsar
Virgo ait innocuos homines torquere coegit:
Non ego terrenis epulis sed ab æthere missa
Sum dape pasta dies bissex. qui pabula genti
Per deserta dedit solymæ: cum uecta per undas
Aequore suspenso panchæos uenit in agros

e ii

Me quoq; certantem pro relligione fidemq;
Afferere audentem pauit sanavit: & ipsa
Parta salus opus esse docet coeleste. cicatrix
Nulla per offensos ferro depræhenditur artus.
Incipe sedata fieri clementior ira:
Et neq; sanguineo similem te finge Neroni.
Sed qualis Traianus erat: uel iulia proles
Augustus: qualesq; tulit gens flauia reges
Et patrem & natum. quorum uestigia debes
Sancta sequi si uis tanto succedere regno.
Dignus eris si iustus eris. clementia reges
Efficit imperio dignos. pro immanibus actis
Crudeli mercede deus tibi digna rependet
Proemia. crudeles superi crudeliter urgent.
Vicit foemineo facundia iuncta decori.
Sedatusq; parum Cæsar quo perdita Virgo
Vsq; loui differs inquit parere: iuuentæ
Nec miserere tuæ: Non te seruilibus utar
Obsequiis: nec eni id patitur tua forma nec ætas.
Assentire meis aliquando & subde rebelles
Imperiis animos. Quid me respondit iniquis
Sollicitas uerbis: turpissi pectora uoto
Foeda geris cur sanctum audes uiolare pudorem
More suum coeno assuetus sordescere nunquam
Desinis: & mundæ nescis assuescere uitæ

Sic tua te instituit uenus: haec documenta tuorum
Casta deum. Sunt haec quibus assentire iubemur
Imperiaz hi monitus: utrum tua prouida uirtus
Consulit utilius nobis. humanane iussa
An diuina sequi: Quod amas deus odit: & audes
Impugnare deum cum sis mortalis ab urbe
Ciui bus haec tam uana meis documenta tulisti:
Erubuit Cæsar. sceleris mens conscientia non fert
Iurgia. non audet uultus attollere; seq;
Vertit ad Ichthybolū: & reuehi præcepit ad ubrā
Carceris: atq; nouis traddi custodibus antrum.
Ichthybolus uero cui mens crudelis & atrox
Ingenium regi quidnam uulgaribus inquit
Hanc poenis terrere paras: sub sidere natam
Credimus hellæo: nam frons marpesia caute
Taurominitana asperior; rigidoq; adamante
Durior ausonios fasces nostrasq; secures
Ridet. & imperio diuum parere recusat.
Cædimus: an iustis dementem urgere flagellis
Præstat: & imperii causam diuumq; tueri:
Mollia non obstant duris: nec fortia possunt
Debilibus uinci. nec ligno saxa cauantur
Nec manibns muri. sed duro marmora ferro
Moenia contortis magno molimine saxis
Eruimus. si auferre paras a uirgine Christum

e iii

Finge rotas: magnæq; aliquot uertiginis orbes;
Et crebris armetur opus mucronibus omne,
Et radii cultros & curuatura rotarum
Ancipites habeant. Orbis contrarius orbi
Currat: & affixos uerso secet impetus axe.
Persephone immanes poenas & saeva docebat
Supplicia occultis uoluens corda impia formis,
Aspera inhumanum flexit sententia regem.
Quaritur in tota si quis foret urbe Perillus
Atq; Phereclea quisq; præstantior arte
Dedalus, aut auctor troianæ cladis Epæus.
Nox erat. & medium coeli stellata per axem
Cum Ioue ducebant nítidi uestigia pisces.
Maximus ætherei Christus regnator olympi
Agmine coelicolum magno stipatus ab astris
Labitur: & niuei transit per cornua tauri.
Intrat ad humentes umbras & triste baratrum:
Fit sonus. & nigram subito lux aurea noctem
Dissipat, apparent pulchra sub imagine diui.
Primus Ioannes: humeros cui lucida uestit
Pellis: & aurati pendent in tergore uili.
Alter erat senior Petrus cui candida mento
Cæsaries geminæq; micant in pectore claves
Tertius ardenti Paulus mucrone coruscans
Igneus ore, ligant intextæ guttura gemmæ.

Quartus Ioannes aquila signatus amictu'
Lucet in albentis:mentoq; & uertice canus.
Hi primi:sua quemq; ducem stant agmina circum
Squallor abit:fulget paries.circumfluus aer
Fragrat:& armenio carcer lustratur amomo.
Tum uultu diuum dominus sic fatur amico.
Hactenus ex alto pugnam spectauimus orbe
Occuliteq; tuis procul aspirauimus ortis
Fortibus,hæc claræ fuerint præludia pugnæ.
Nunc acie tota pugnatur & omnibus armis.
Macte & in extremo palmam ne desere cursu
Pars superest tibi parua uiæ.iam proxima palmæ
Curris.& apparet grauium supræma laborum
Meta.dies feret optatum tibi crastina finem.
Dixit & ambrosia frontem perfudit & armos.
Et sic fatus abit;dulciq; adit æthera cantu.
Altera lux aderat,feralis machina coelo
Erigitur;populiq; foro concursus aperto
Cogitur.horrescunt uisu:& crudele fatetur
Id genus insolitum poenæ de robore querno
Texitur:& bisex cubitis ascendit in auras
Pons;ubi uoluendos lictor se attollat ad axes.
Impulsi magnis strident conatibus orbes.
Rostratiq; micant gladii;curuisq; minantur
Dentibus.& paruo inter se discrimine distant:

e iiiii

Corpus ut affixum lateri e regione locatum
Discerpat latus; atq; uno secet omnia cursu
Membra leues subito procul eiaculanda p auras;
Terrificum incutiens animis structura pauorem
Aspectuq; nocens solo.super aurea sedit
Stragula; & a recto spectat Maxentius alto
Coniugis extendens bacchatā ad cola sinistram.
Protrahitur uirgo: quæ postq; immania uidit
Currere protensis armata uolumina rostris
Substitit; & presso suspexit sidera gressu
Sic memorans. Obsiste pater crudelibus ausis,
Percute dentatos orbes. obstende tyranno
Te ioue contempto coeli terræq; potentem
Iufoelix uideat contabescatq; uidendo
Quanta tuæ uirtus & quanta potentia dextræ
Vix ea finierat gelida cum erupit ab arcto
Ventus; & ardenti resonans cum fulgure fulmen;
Grandineq; immixta nymbus calliginis atræ.
Disrumpitq; rotas. trabibusq; per aera pulsis
Maxima consequitur strages: quo territa uertat
Turba pedem noctis tenebris inclusa profunda
Nescit: & attonitos frustatim machina labens
Opprimit; auditur clamor; sonitusq; ruentum
Impete cum magno trabium, periere ministri;
Quattuor ut fama est rapuit furibunda uirorum

Millia tempestas & lapsus ab aere turbo.
Vtq; dies claro detersit nubila coelo
Detegitur clades hominum.laniata per om̄ne
Nembra forum,facies ustæ: conuulsæq; labra
Dentibus exertis;laceræq; per ardua uestes
Culmina tectorum; mixto fluit unda cruore
Quæ superant cladi lugent communia matres
Funera pelleæ.lamenta per omnia surgunt
Compita; in ingenti tota urbs ploratur ac eruo
Plæbis in occasu tantæ gauisa per auras
Persephone uolat.ac socios ac dæmonas om̄nis
Ad prædam ciet ex aris adytisq; deorum
Illi precipites' altis e turribus adsunt;
Corripiuntq; uagas animas; stygiisq; cohercent
Funibus in fasces; & in intima tartara uolunt.
Persimiles aquilis quo tiens uidere uolucres
Dulcibus e stagnis tolli:tenuemq; per auram
Nare cateruatim; campisq; inferre uolatum
Qua rigat affusis Mantoam gressibus urbem
Mintius intexens iuncis & harundine ripas.
Saucia iam dudum coeco regina dolore
Dissimulare nequit flagrantem pectore flamمام
Sicq; uirū alloquitur .quæ te imanissime quæ te
Pestis agit; manifesta uides miracula;nec dum
Irritare deum cessas tibi me quoq; Christus

Abstulit: & uiuo crines in flumine laui.
Nec tua sum posthac, nec me reuerentia martis,
Nec Iouis ulla tenet; tua sint haec numina, uincet
Christus & occumbes cum religione deorum.
Cæsar ad haec frendens contorquet lumina denso
Torua supercilium; & clamans noua funera lictor
Poscimus; accipe & haec; & amaro uulnere trucis
Uberibus cæsa caput a ceruice reuulsum
Aequoreæ uolucres habeant, piscabitur illud
Petrus, & inuentum Christi suspendet ad aram.
Nec moradum totam magnis ululatibus urbem
Diralues agitat, dum cædibus omnia complet
Persephone exultans & tanta strage superbis
Vincta manus sparsis trahitur regina capillis.
Res indigna nimis; missaque ad cola capistro
Ducitur ad littus lachrymans; & crine ligatam
Arboris ad ramos patulis quæ umbrosa lacertis
Stabat: harenosæ frondens in margine ripæ
Afficiunt probris & multo uerbere, tandem
Pectore conuulso pharias truncatur ad arces.
Exanimes artus nudant; rapiuntur in aures
Implicitumque comis aurum; gemmisque monile
Diues: & amissæ laxuit fera turba pudore.
Ceu plures cum nocte lupi inuenere reliquat
Desidia pastoris ouem simul agmina facto

Cōmunē inuadūt prædā; atq; in uulnera certaut.
Dilaniant: caput hic iecur ille: in clunibus alter
Pascitur: & fauces implent: rictumq; cruentant.
Audiit horrendum facinus: ueniensq; repente
Porphyrius multo raptum cum milite corpus
Texithūo lachrymās: meritosq; exsoluit honores
Infoelix quantum sors & breuis hora sinebat
Iamq; nouas afferte dapes: discumbere tempus
Cæsar ait; sat mane louī superiscq; litatum
Omnibus: & fuso placati sanguine manes.
Soluīte. tristitiam: curasq; immergite baccho
Debetur noua nupta mihi, namq; impia coniunx
Per nouā iudæo nupsit diuortia Christo.
Ferte cados: date creteo de palmite uina.
Ponite amynæos latices: chiumq; liquorem
Et si quid campana sui uindemia misit
Nectaris: omnigeno spument crateres hiaccho.
Discumbunt, celeres uolitant agilesq; ministri:
Et mensas epulis onerant; Maxentius ira
Iamdudum exustus largo se ingurgitat haustu
Sæpius; & pergit uenas inflare calentes.
Callida persephone grauibus coniuia rixis
Immiscere uolens sumptis præteruolat alis
Aequoreā simulans uolucrem. petit ardua nubes
Itq; reditq; frequens: ducitq; per aera gyrum:

Garrituq; sonat pluuiio, denunciat inquit
Ichthybolus uentos tempestatemq; futuram
Iam pelago furor & nautis grauis ingruit imber,
Cæsar ut audiuit pelagus: succurrit imago
Coniugis ad littus cæsæ, iubet ire ministros
Necropolimq; trahi; & condì tellure cadaveri
Respondere ducem iam dudum funere ducto
Porphyriuq; ueteri regum imposuisse sepulchro.
Ecce iterum lachrymas iterum ciet ira furorem:
Lætaq; subuertit præceps coniuia luctus.
Porphyrium Cæsar tunc e regione sedentem
Pallidus & stomachum uultu confessus opaco
Alloquitur. Quid me inuito uiolenter ademptum
Corpus hūmas? Quæ relligio? quæ cura meorū?
Prouidus ardorem mentis ratione gubernat
Et placidis mulcet bacchanalem uocibus iram
Porphyrius. Nobis Cæsar fore dedecus inquit
Immortale ratus si peruenisset ad aures
Vrbis id infandum facinus quod percitus ira
Incomposq; tuī mandas cælanda putauī
Corpora defūctæ: & sceleris monumēta nefandi
Sed furor impatiens freni mitescere nulla
Voce potest, similisq; Padì torrentibus undis
Aestiuo cum sole niues saxosa gehennæ
Præcipitant iuga; si cursus occludere tentas

Obiice contortis crescunt spumantia terga
Vorticibus; semperq; magis uiolenta superbis
Congeries; tumidaq; premit retinacula mole;
Donec iter gurges agat indignatus apertum;
Quid scelus excusas hominum turpissime Cæsar
Inquit & ignaua regem grauitate lacefis;
Omnia Thersitæ similis quid gutture latras
Sardana paliaco: pallenti excanduit ore
Dux animo dextraq; potens claræq; superbus
Militiæ titulis; uoluitq; inuadere pectus
Cæsaris; & capulum dextra complexus eburnum
Destitit. ardenter uirtus compescuit iram;
Atq; ita suspirans fatur Quid fida tuorum
Pectora Maxenti uerbis premis acribus: Et quid
Læta procelloso turbas conuiuia uultu:
Si tibi causa minus placuit recitata: fatebor
Altera causa subest potior: Sepelire iacentem
Religio Christi dominam me iussit: & ipsos
Rhetoras ante dedi tumulo . Nam flumine uiuo
Me quoq; si nescis lauit regnator olympi
Christus: & abiecto uerum loue numen adoro;
Saucius incomposq; animi Maxentius ergo
Tu quoq; carminibus magicis subuerteris: inquit
Tu magicas artes tu cædam incendiaq; audes
Dux ait infoelix sequere: & scelus omne'reuolue.

Ingluuiem̄ nutri. duro rape uiscera ferro.
Sanguine tingē manus; innoxia membra trucida.
Numina maxenti iustissima; numina tantum
Sunt uisura nefas. meritas dabis impie poenas;
Expectant te Thybris aquæ. calor iste sub undis
Occidet; & tamq; Phæton temerarius axe
Pulsus ab excuso uastum rapieris in æquor;
Forlān & inuenies extinctæ coniugis ora.
Interea pinguem nutri delphinibus escam.
Ira (scio) tua me morti iam destinat. ultero
Ibimus; & strictos caput extendemus ad enses
Intrepidi. nobis nihil est in morte timendum
Christigenis; quibus est aliud post funera longe
Nobilius uitæ genus immortalis olympos.
Oppetere est iterum nasci. tormenta subire
Pro uirtute pium. triplex contingit origo
Christigenis. uulgata prior; qua nascimur omnes
Semine concepti patrio: cum septima foetum
Luna peragratio uel nona peregerit orbe.
Altera sic natos terris per mystica transfert
Flumina: & ablutos genitrix ecclesia lacte
Nutrit ad ambrosiæ semper uiuentis odorem.
Tertia cum suprema dies mortale resoluit
Corpus & in cineres opus hoc natura caducum
Traxit ad æthereos orbes empyrea regna

Mittit ubi & reduces animos complectitur ulnis
Dulcibus & nitida coeli pater accipit aula,
Ista fides lorica mihi est adamantina nullis
Peruia fortunæ iaculis dum talibus orat
Porphyrius tumido bilem sub pectore Cæsar
Rodit; & impatiens uultus obscurat herinnys
Et cirkompositis stimulat precordia flammis.
Dux animum firmante deo nil territus atra
Fronte quid atroci dudum concepta uenena
Corde premis: dixit; ne pars innoxia uitæ
Vlla tuæ dignum uenia te reddere possit
Incipe rumpe moras. aperi crudelias tandem
Ora. satellitibus diris mea funera manda.
Membra iube lanianda feris in littore spargi.
Deffuncti careamus humo; careamus harena;
Corpora iacentur monstris laceranda matinis
Discite crudeli proceres seruire tyranno
Rege sub ingrato sub iniqui principis umbra
Seruitiis emitur mors obscurissima longis.
Rumpitur inflatum pectus: mentisq; superbæ
Nec frenare potest nec dissimulare furorem
Cæsar in extremis ardet iam fauibus ira.
Non aliter q; cum sicco sub somite dormit
Ignis & afflatu crebro excandescit & aura
Exilit; & tremulæ rutilant per nubila flammæ.

Ferte citi pro culhinc hominē; date uicula clāmat
Cumq; suo totam domino iugulate cohortem
Quæ ducis infecti traxit contagia: finem
Sacrilegis dabit ista dies. Per numina iuro
Per louis aternum imperiū fulmenq; trisulcum
Ibitis ad lethen: stygiaſq; uidebitis undas.
Dux & tota cohors missis ad colla catenis.
O funesta dies o lamentabile tempus
O furor & rabies o detestabile uirus
O dolor o regum impietas o mortua uirtus.
Ducitur: & longa properant ad funera pompa.
Ventū erat ad littus: cum dux fortissimus ægros
Alloquitur comites turbataq; pectora firmat.
O socii mecum terræ pelagiq; labores,
Experti totiens: longæq; pericula passi
Militiæ. quid uos terret præsentia mortis?
Quæ celerē cursu zephyrum uolucremq; sagittaz
Vincit: ubi fortes animi generosaq; uirtus?
Cordaq; ad horrendos nunq; perterrita casus
Ponite tristitiam; rectos attollite uultus.
Cernite perpetuo fulgentem lumine mundum.
Aetherealq; domos. animis ea patria nostris.
Et quid foeminea pauidæ formidine frontes
Despiciunt terras: hodie ueniemus in astra.
Sic ait. & Christo sacrum pæana canentes

Accipiunt altos pronis ceruicibus enses.
O mors clara uirum uita præstantior. olim
Noxia cu; rapidæ purgarint sæcula flammæ
Membra memor uestri deus immortalia reddet.
Interea gaudete bonis coelestibus inter
Spirituum coetus alacres: & sancta precati
Numina terrigenis Christi implorate fauorem.
Pectora trunca iacent; fusoq; rubescit harena
Sanguine mactata est duplex hecatomba tonanti
Cum duce bis centum comites in littore cæsos
Christigenæ effossis moesti imposuere sepulchris
Et iam prona dies nocti cædebat: & umbris
Occiduo radians excelsam lumine Calpem.
Cum furiis Cæsar longis iam fessus & ira
Sic secum. Quæ tanta istis constantia: quod nam
Robur inest animis tantum: quæ pectora uirtus
Inconcussa regit: quæ spes: quæ præmia tanti:
Morte qd expectat obita: Neq; credere dignū ē
Sanctius his numen: quorum res publica pauper
Quam nostris qui regna tenent telluris & undæ
Illam ego numinibus gentem melioribus uti
Crediderim cuius terrena potentia maior.
Nam si regna dei arbitrio terrena gubernant
Distribuuntq; suo: qui dant maiora putandi
Maiores. libiam luno regna attica Pallas

f i

Iliacam Phoebus Tarpeiam Iupiter arcem
Constituit. regnum regno ceu numine numen
Maius erat. sed christigenis nec regna nec urbes.
At fuerit satius tantos sedare tumultus
Vnius interitu. uel si mutabitur eius
Connubio. tantumq; decus seruare iugali
Foedere: & has tandem curas extinguere tædis.
Saturni iam brumma dies & læta reducit
Tempora: quæ nubis patrio celeberrima ritu
Iucundos hyberna sales & xenia poscunt
Ocia nocturnæ poscunt conuiua mensæ:
Expediam; tristis ne se inter gaudia luctus
Ingerat. interea placidas mihi iupiter undas
Aequoris. & cursus dabit ad mea regna secūdos.
His dictis placet accito lictore puellam
Duci iterum e tenebris; iterum tentare loquendo
Virgineumq; nouis pedicis captare pudorem:
Quam simul ac uidit sic est aggressus. Amiclas
Troius assultu subito expugnauit adulter.
Attua terdenis nondum est mollita diebus
Duricies. Ponti glacies hircanaq; tandem
Frigora & arctoæ uincuntur sole pruinæ.
Tu getico sopita gelu uel gorgone uisa
In silicem durata nequis mansuescere. Quercus
Orpheus. Amphion lapides delfines Arion

Mouit; & orphæos senserunt tartara cantus.
Tu niue frigidior: tibi ferrea corda: sepulti
Vsq; adeo tibi sunt sensus hebetataq; mentis
Lumina ut albenti uideare simillima saxo
Coniugis assyriæ ueſlo quæ in marmora uultu
Fluxit & ardentem spectat fugitiua Gomoram;
Heu quianam contra genium moremq; iuuentæ
Molliciemq; tui ſexus generisq; superbii
Stemma ſupercilio ſpernis regalia toruo
Imperia ah demens: tu blandimenta minasq;
Despicis & ſurda peritas immobilis aure
Tu populo ſpolias urbem; tu coniuge regem.
Militibusq; ducem duce Cyrenſia regna.
Et miſeremur adhuc: & te ſeruare parati
Mitibus alloquimur uerbis, Genus aſpice q̄tum
Romanum pietate ualet. Mitesce parumper.
Si ſeruire pudet, mecum regnabus. habeto
Coniugis extinctæ thalamos. Romana uidebis
Moenia. & incædes latiam regina per urbem
Quod tua gentilis quondam Cleopatra tumulu
Ambiit Actiaco tu Cæſare digna marito
Accipe largimur ſine bello & ſanguine regnum.
Sic ait & coeco languet Maxentius igne.
Illa uelut dorsum mediis in fluctibus ingens
Vapulat affiduis & nunq; uincitur undis:

f ii

Desyne plura nefas: iterum me nubere dixit
Nupsimus, inserto nuptam manus indicat auro.
Et mihi nunc alacres nitidis coniuia mensis
Virq; sacerq; parant, hodie subitura mariti
Limen. & e tenebris claros aditura penates.
Nec sum dura, fidem seruo. Tu sanguine gaudes
Non ego tu tanti sceleris durissimus auctor.
Hæc ubi dicta uidens atrox immota tyrannus
Pectora nec precibus flecti nec uerbere frangi
Spe ueneris posita iubet a lictore necandam
Necropolim duci, pullo uelata cucullo
Atq; capistratis manibus de carceris antro
Truditur ambigua faciente crepuscula nocte.
Aemonius Chiron media iam parte sub umbras
Iuerat; & laedæ funestam pignora noctem
Aere uoluebant piceo niger hesperus ore
Pallidulo tristi per coelum ascendere uultu
Visus, ab aspectu sceleris noua luna nefandi
Cornua subtraxit; nubes teterrima clausit
Aethereos ignes & conscientia sidera morti.
Auditæ halcyones grauibus lamenta querelis
Spargere per littus; modestosq; ad funera cantus
Aedere. & aquoreas uolucres dare flebile carmē
Est locus ad boream pelagi porrectus ad undas
Densa ubi sylvestrem faciunt spineta recessum.

Areaq; in medio, crebris ibi terra sepulchris
Surgit; & in tumulos fossæ cumulantur harenæ.
Sacra cadaueribus tellus: polyandrion Hellas
Voce uocat patria: nudis passim ossibus albet
Vrticis umbrosus ager grauibusq; cicutis
Et nigris eboli baccis & olente Sabuco.
Campus iners & sepiuagis domus apta colubris.
Hos ingressa locos durus dum brachia lictor
Expedit inuertens manicas dumq; explicat ensem
Sanguineum, uirgo coelum suspexit & ignes
Aethereos, taliq; deum sermone precata est.
O pater, exiguas tanto pro munere grates
Soluimus: ingentes autem debere fatemur.
Tu grauibus præsslam tenebris in clara uocasti
Lumina: tu manes tu das superare tyrannum.
Et modo tam uario functam discrimine tandem
Ad palmam regnumq; uocas. Da numine dextro
Egressus animo faciles: redditusq; secundos
In patriam coeliq; domos, hanc accipe mentem.
Et prolem ne sperne tuam de fauce reuulsam
Ditis; & oranti famulæ tua limina pande:
Et si quando memor quisq; certaminis huius
Implorabit opem, Pater exorabilis esto.
Finierat subito cum uox audita per auras.
Anuinus, secura ueni. Tum poplite flexo

Et crucis explicita per pectus imagine lictor
Verberat orantem gladio. Pro cæde cruenta
Lac niueum fluxit tellus incanduit albo
Sanguine. lingua deum neruis delusa recisis
Personat: & moriens uerba imperfecta relinquit.
Cæsa solo iacer atq; in coelum uita recessit.
Affuit exemplo superum de sedibus agmen
Spirituum duplex: unum quod corpore nudam
Suscipiat mentem. dulciq; ad sidera cantu
Transferat. exanimis aliud quod tolleret artus
Insolita noua luce dies in nocte refusit:
Atq; repentinum subito cum lumine fulgur
Emicuit ceu cum frangit caua nubila fulmen
Cum grauis ardenter succendit Iulius æstum;
E uolat attonitus lictor: trepidiq; ministri
Corripuere fugam. Toto symphonía coelo
Spargitur: & mixta uocum dulcedine carmen
Astra petit. sensimq; abiens discedit ab aure.
Visaq; per coeli tractus ascendere nubes
Lucida persimilis soli lucentior astro
Luciferi: & claro rutilantem lumine caudam
Ducere & ignifero ferri ultra sidera cursu.
Et caput insertare polo. patuere tonantis
Atria. curuatus læto pater obuia uultu
Brachia diffundens reduci dedit oscula natæ.

Et triplici claram radiauit sidere frontem
Altera spirituum legio collegit ab hortis
Balsama iudæis aloes myrrhæq; liquorem:
Ablutosq; uadis artus & odoribus unctos
Aereum per iter rubri trans æquora ponti
In monts arabum summæq; cacumina Sínæ
Transtulit, & corpus pario clausere sepulchro
Quod superū fecere manus: Opobalsama semper.
Marmor odoratum sudat: quibus ægra iuuantur
Corpora difficiles isto cæromate morbos
Indigenæ pellunt. sacros Alabastraliquores
Atq; salutares lachrymas oleiq; fluentis
Accipiunt guttas. membris honor iste sepultis.

FINIS:

Francisci Cereti Parmensis Iuris Pontificii Scholaris Sudiosissimi in Inuidum Lectorez Carmen.

i Nuide quid tantū iuuat excādescere lector:
Et Rhodiis Linguax ponere sacra focis:
Thersitæ similis sine sensu & mente loquenti
Cur iacis in Vatem uerba Canina pius:

Et merito sceleris tanti dabis improbe poenas;
Aedere scis grauius q̄ maledicta pati.
Liuide si nescis Superum Regina Poetam
Nunc fouet: & Costo nata parente Dea:
In quarum Laudes quantum certauerit arte
Pindarica fulgens testificatur opus
Nulla erat (infandum facinus) reuerentia coelo
Squallidus inculto numine Christus erat;
Hic pius ad sedes hominem reuocauit olympi
Restituens nostro mystica sacra deo.
Protulit in lucem ueterum monumenta parentū
Quicquid & a Christo lex noua nostra capit;
Ergo tuos tandem mores depone ferinos:
Et memori uatis pectore nomen habet;
Detur & Euripidis uersum transferre sepulchro
Qui fuit Aemathio conditus ante solo.
Nulla ætate tua o uates monumenta peribunt
Fatidicæ Mantus; Virgiliiq; nepos.

Secundæ Parthenices opus diuinū Venetiis Imp̄s
sum per Iacobum de Leucho Anno dñi. M. cccc.
xcix, die uero. xiiii. Julii.

